

Chroniek der stad Weert van 1784 tot 1802

Lambertus Goofers

Editie Jos. Habets

bron

Lambertus Goofers, *Chroniek der stad Weert van 1784 tot 1802* (ed. Jos. Habets). Z.n., z.p. z.j.
[1888]

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/goof002chro01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m.

en NWO

Chroniek der stad Weert van 1784 tot 1802, geschreven door den ooggetuige Lambertus Goofers.

Over de geschiedenis van Weert kennen wij twee Chronieken. De Wel Eerw. Heer C. Creemers, thans pastoor te Heel, gaf in het jaar 1875 eene Chroniek dier stad in het licht, opgesteld door jofvrouw Maria Luyten, kloosterzuster in het convent van Maria-Wyngaert der congregatie van Windesheim, hetwelk in 1797 door de Franschen werd afgeschaft. Deze Chroniek loopt van 1442 tot 1587; de voornaamste gebeurtenissen, daarin vermeld, had de schrijfster gezien, gehoord en beleefd.

Eene tweede Chroniek over Weert werd door ons uitgegeven in: *De Godsdienstvriend van wijlen J.G. Le Sage ten Broeck*, deel LXXXV p. 193-195, 237-239 en 241-243. Deze verhaalt eenige bijzonderheden uit den tijd van Keizer Joseph II en dien der Fransche Revolutie en loopt van 1784 tot 1793.

Het handschrift, dat hier het licht ziet, behandelt dezelfde jaren als het laatstgemelde, maar is veel vollediger en uitvoeriger; het eindigt in 1802. De schrijver, Lambertus Goofers, een fatsoenlijke burger der stad Weert, woonde naast het klooster der Paters Minderbroeders, op de Biest en is in het begin dezer eeuw aldaar overleden.

Hij had aan zijn werk den volgenden titel gegeven: *Een kort verhael of beschryvinge ten tyde van Keyser Joseph den tweede en van de Brabanse Patriotten, beschreven door Lambertus Goofers*. En daarachter schreef hij: Datum Weert den 10 April 1790, daardoor wellicht te kennen gevende, dat hij toen zijne aantekeningen heeft begonnen te registreeren, zoodat hij het verhaal der gebeurtenissen uit de vroegere jaren uit zijn geheugen heeft moeten putten of aan vroegere opteekeningen

ontleende, terwijl hij de volgende heeft opgeteekend naar gelang zy voorvielen. Wat er ook van zij, hij schreef over Weert al hetgeen hij zag of vernam; waarheidsliefde en eene eerlijke denkwijze kenmerken zijn verhaal. Goofers spreekt maar zelden van zijn eigen persoon en wij zien hem maar een enkel maal handelend optreden. Hij was een van de 630 Weertenaren, die den 28 December 1789 naar Roermond trokken om de Heeren van den Souvereinen raad van Gelderland, Joseph Bernard Stuers mombler, Willem Joseph Luytgens kanselier, en Hendrik Antoon Van der Renne griffier, op te lichten en gevangen naar Weert te voeren⁽¹⁾. Deze hooge magistraatspersonen waren bij de Weertenaren in ongenade gevallen, omdat zij van oordeel waren geweest, dat de uitgestrekte heidevelden die de stad Weert omgaven, aan den heer dier plaats en niet aan de gemeente behoorden. Ook was Goofers een der 75 mannen geweest, die te paard, de koets, waarin de gevangenen naar Brussel werden gevoerd, omgaven. Deze ongehoorde oplichting van leden eener rechtbank, kan alleen in eene Revolutie, zooals die der Belgen in 1789, hare verklaring vinden. Het was dan ook niet zonder rede dat de mombler Stuers, na de herstelling van den vrede, in 1792, hondert tachtig duizend gulden tot herstelling hunner eer vroeg.

Wij verkregen een goed afschrift van dit handschrift van onzen vriend, den Wel Eerw. Heer J.L. Frische, kapellaan te Weert, waarvoor wij hem hier openlijk onzen dank betuigen. Dit stuk kon niet gedrukt worden zoo als het voor ons lag. Goofers schreef, in der haast en zonder zorg, zijne bemerkingen op het papier; zijne volzinnen zijn vaak onvolledig, zijne wendingen duister, de juiste punctuatie ontbreekt dikwijls; wij hebben getracht dit alles zooveel mogelijk te verhelpen, zonder evenwel iets te ontnemen aan het eigenaardige van zijn verhaal. Zijn werk geven wij zoo als het is.

Maastricht, 19 Maart 1889.

Jos. HABETS.

(1) In 1780 was de souvereine raad zamengesteld als volgt: Kanselier Luytgens. Raadsheeren van den korten tabbaart: de baron de Merwick de Kessel en de Heerma de Holwinde. Raadsheeren van den langen tabbaart: Van der Vekene, Van den Berg, Timmermans, Beaumont. Mambourg: Stuers. Griffier: Ramaeckers. Secretaris: Van Dunghen. Ontvanger der exploiten: Cox.

Chroniek der stad Weert.

1784.

Als de keyserrin Maria Tresia overleden was krygt haeren soon Josephus den tweede de Croon en hy komt naer Nederland, doorreysende alle de steden; hy veragt den edeldom on hy bemindt het gemeyn en hy veragt het klooster en doen hy het wel bezien had vertrok hy weder naar Duytsland en nu stuert hy zyn eersten plaecaet af dat behelst van den kerkhof; dat van Weert moest buyten de stadt zyn en daer moest op begraven worden ryk en arm, geestelyk en weerdelyk, niemand uytgezondert; en daar moest een kapel by syn om het lyck dair in te setten (voor het begraven) en dat aldaer eenen waegen moest zyn, om dat lyk te haelen en eenen grafmaecker en dat hy in syn mueren moest bygemaekt zyn; en dat geldt konden sy haelen uyt de krygkas, maer daer moest intres van gegeven worden en men kon begraven smorgens vroeg en savons laet; het gebruyk was op savons om sonne ondergank, maer van den waegen en is niets van gekomen; en op den 30 november is hy geweyd met de prosessie, de welke aldaer naer toe trok. En een mens, wel te pas, sprak: morgen word den nieuwen kerkhof geweyd, wie zal daer eerst op worden begraven? Die mens kwam den zelve dag nog te sterven en hy was den eersten die daer op begraven werdt.

Den keyser Joseph begint ook de kloosters uyt te royen. Hier de Canonike Regulieren, maer door voorsprak van het gemeyn volk mogen zy weder blyven wonen en de Witte nonnen, de welke ook moesten vertrekken, maer zy mogen ook blyven; en de welken hy suppermeert die geeft hy gehaelt en hy jaegt veele uyt tot Ruremonde en in Braband; en zy digten den vaeder onse en vraegen haer broodt.

1786.

Nederlandsche vaeder ons tegen den keyser en konink Josephus den tweede, by gelegenheid der suppressie der kloosters in Nederland.

‘Josephus gy waert onsen heer, maer het scheynt gy en zyt niet meer
onsen vaeder’;
maekt dat gy den heere vreest, heylig schepper heylig geest,
‘Die in den hemel zyt’.

Dat Cristendom-verbondt dat gy hebt uytgesproken door uwen mond 'Geheyligd sy'.
 Onderhoudt het cragtelyk, soo maekt gy onsterffelyk 'uwen naam';
 Toont ons uw bermhertigheyd, en uw gerechtigheyd 'ons toekomen',
 want wy bidden vroeg en laet, op dat niet ten ondergaet 'uwe ryke'.
 Isser dan geen gratie meer, dat als nu voor desen keer, 'uwen willen geschiede'.
 De onderdaenen, groot en kleyn, moeten u gehoorsaem zyn, 'op der aerden'.
 Maer het gaet op der aerden niet geleyk een jder een wel ziet 'als in den hemel'.
 Het geen dat wy hebben gespaert en zorgvuldelyk bewaert, 'geeft ons heden'.
 Door uw toedoen van alles ontbloedt, vraegen wy in desen noodt, 'ons daegelyks Broodt'.
 Hebben wy ergens in misdaen wilt ons in genaeden ontfaen, 'vergeeft ons schuldt'.
 Door den geheelen keyserstaet wordt niemandt zoo versmaedt, 'gelyk wy'.
 Hier door zyn wy gans verstroyt en vreezen den heer zal hun oyt 'vergeven'.
 Selden hebben wy ons broodt gelaeten in den noodt 'onse schuldenaeren'.
 Daerom in slaverney nog in Satans heerschappy 'en leyt ons niet'.
 Want de wereld altydt malt waerdoor men geduerig valt 'in bekoringen'.
 Van het cruys en verdriet waer in gy ons heeden siet 'verlost ons'.
 Schoon den filosooph u vleydt, siet dat gy niet en wort verleyt 'van den quaeden'.
 Opdat gy door u duegt
 het hemelyk genieten muegt.
 'Amen'.

Den keyser komt te verbieden de kermessen en hy komt de kermis te stellen op den
 tweeden zondag nae paesschen en de oude kermis stelt hy af en de kerkweydingen
 die moesten ook gehouden

worden op dien dag. En dit verbiedt hy gans Nederland door; dit moest in alle steden en dorpen gehouden worden op den tweeden zondag naer paesschen. Men noemt dien dag de keysersekermis en men heeft die ook gehouden op den selven dag het eerste jaer, maar het tweede jaer krygt tegenspoet in, en men komt allenskens (het gebod) weder te vergeten en de oude kermis komt weder op.

De keyser maekt een nieuw werelds Regt in een boek en dat wort afgelesen en dat konde men koopen, dan en hoefde men de Advocaten zoo lange niet naer te gaen, en hy komt de schepenen afdstellen en nu kwam een Commissaris van syn Maeyesteyt die dat komt te doen; en daer souden alhier twee Advocaten komen, die souden alles uytwysen, maer dit heeft geen plaets gegrepen en de schepenen syn weder in haer bediening gekomen.

Nu komt hy een plaecaet af te stueren, dat is: dat alle de plaecaten die hy voortaan af komt te stueren en die eertyds op het stadhuys afgelesen werden van den secretaris, dat die nu van den pastoor in de kerk afgelesen moeten worden en op de kerkdeur nedergeplekt worden, en dry hondert Gulden amenden die dat af kwamt te trekken. Dat is (geschiedt) om de Lieden dit te beter in te prenten als het nu van hunnen pastoor komt.

Nu komt hy te verbieden alle de prosescien, behalven de dry kruysdagen, en dat daerbuyten maer twee prosescien moesten gehouden worden; de één stelde hy op H. Sacrament en de ander konde den bisschop stellen van de plaets. En sy is te Weert gestelt op onse Lieven Vrouwe Geborten en dit moeste promptelijk onderhouden worden; maer een jaer of wat daarna kwamen sy weeder op, maer in den eersten en mogten sy nog niet op de straet komen.

En hy verbiedt alle de broederschappen; een jdereen was bevreest, maer den pastoor komt de kinders nog in te schryven eer het af gelesen was; en doen het af gelesen was en mogten zy het niet meer doen, maer elk droeg syn flamboy met naer syn huys, maer veele menschen waeren droevig over de nieuwe wetten die den keyser kwam te stellen. Men segde ware toch den keyser doodt, om de wetten die hy kwam te stellen en men docht het rooms geloof te verliesen om dat hy het aen kwam te randen. Maer naer desen kan nog eenen erger komen; maer men segt dat die in het jaer 1790 gekroont zal worden die en zal geen dry jaeren regeren, maer den derden zal eenen goeden keyser zyn.

1787.

Nu komt alhier nog een placcaet dat kwam aen te raeken het houwelyk en dat was: als jemand getrouwt was, ten dien konden gescheyden worden en trouwen weeder met een ander. En den heer pastoor Janssens en heeft het niet afgelesen, om dat het een H. Sacrament kwam te raeken en hy is daer door overgedraegen aen het hof van Ruremonde en hy is daerom gesupprimeert of afgesteldt den 29 Januarius. Gans de stadt met de buitenyen was bedroeft nu zy van hunnen herder berooft zyn.

Den bisschop komt eenen Deservitor te stueren die de plaets kwam te bedienen, maer het volk begeeft zig tot het gebedt en de schoolmeesters die gaen met de kinders naer de kerk, om Godt te bidden om hunnen herder weder te krygen; maer in weerwil van de veel moeiten de welken men komt te doen en de voorspraek die men gebruikte, het was te vergeefs; maer ten laetsten zoo gaet men rond by elken huysman, die hem gerne tot hunnen pastoor weder hadden die moesten teekenen. Soo waren in de stadt en op de buyteny dertien die niet geteekent en hadden; dit kwam door te dringen en den 26 Mey komt den hofboden en brogt de tyding als dat hy weeder pastoor was. Gans de stadt en buyteny die was verblyd als dat zy hunnen herder terug hadden; men trok de klockken in alle de kerken, men was vorblydt, men maekte victorie, den borger staek syn pistool door het venster uyt en schoot victorie, het was al vreugden dat men sag. Den pastoor vertrock den selven dag nog naer Ruremonde naer den Bisschop en keerde terug des anderen daegs, wesende Sinxendag en hy is ingehaald met begroetingen en de schutterey en de musicanten; men maekte een ark aen syn huys en men plandte twee reyen dennenboomen van syn huys tot aen de kerk. Sommigo borgers gaeven polfer om te schieten en men schoot schrikkelyk; men brande savons peektonnen; en hetwelk feest negen dagen geduert heeft.

De staeten van Brabandt doen syn Maejesteyt tegenstant om geen klooster meer uytteroyen en geen nieuwe wetten meer te stellen besonderlyk van de kerk; en de staeten vertrekken met den Aertsbisschop van Mechelen naer Weenen om syn Maeyesteyt te spreken en syn daer seer vrindeleyk onthaelt en zy krygen een ackoort met syn

Maeyesteyt en hy komt de staeten te prysen, als dat zy zeer wel hebben gedaen, als dat zy tot hem zyn gekomen. En hy zegt dat dit alles gedaen was buyten synen weeten en legt de schuldt op zyne heeren en men sou denken als dat de heeren dit niet en zouden derven doen, in soo gewigtigen saeken. En den keyzer die zoo menigen schoon klooster en kerk gesupprimeert heeft dat het onuytsprekelyk is, den dien komt zig nu nog te verontschuldigen. En hy heeft gesteld een nieuw Seminarie tot Loven, de oude meesters uytgedreven en heeft aldaer weder nieuwe meesters ingesteld, en dat waeren hoogduytsen en dat waeren getroude lieden. Maer de studenten die vertrocken aenstonts, maer hy komt nu te belooven aen de staeten als dat hy Nederland in zyn oude gerechtigheid zal laeten, gelyk syn voorouders het aengeveerd hebben over twee hondert jaeren en gelyk syn moeder Maria Tresia het hem gelaeten heeft. En de heeren staeten nemen haer afscheydt van syn Mayesteyt en zy vertrecken weder naer Nederland en dat nieuws gaet gans het Land door en komt hier laet in den avond. Men was verblijdt als dat men so nieuwe tydingen hoorde. Den borger maekt al victorie, men schoot en riep al: Vivat de Staeten van Brabant! En by de paters minnebroeders maekte men ook al victorie, en daer leydt ter eenen in den tooren met eenen brandenden flamboy, en sloeg op de klok, en riep: Vivat de Staeten van Brabant! Maer het volk van buyten was seer bevreest, zy dogten als dat den Keyser in de stadt was, als dat hy de stadt zou vernietigen. Maer de regte victorie is in Brabant geweest, op den feestdag van St. Tresia; en hier is zy gehouden agt dagen daer naer den 22 October, en daer werdt een sollemnellen mis gedaen en daer waeren vijftig borger jonkmans, die de eksersisie geleert hebben; desen kwamen te schieten onder de mis dry reysen en men riep al: Vivat de Staeten van Brabant! en op de Muykuyl was een ark gemaekt en één in Hoogstraet, en één op den Uylemerkt, maer naer middag trocken de eckersisiemannen rond door de stadt, en sy trocken alle de cloesters af en aen alle de cloesters kwamen sy te exerseeren en kwamen haer al veel geluk te wensen over de goede overeenkomst van de Staten met syn Maeyesteyt en dronken daer eens, en dan trocken sy weder naer een ander. En savonds hadden desen een gelaeg in het stadhuys en sy sprongen en songen; een ieder een konde daer by komen getroud en ongetroudt, maer een

half croon moest daer syn. Savons was de ganse stadt verligt; op den midden van den merkt was eenen langen dennenboom geplandt en daer waeren reypen om gedaen en aen elken reyp lanteren gebonden met honderden, en men bond er van onder de lanteren aen en men trock de reypen met een catrol om hoog; en alle de arken waeren ook met honderden lanternen versiert; de lanteren die waeren van pampier gemaekt en de ark op den Uyllenmeerck die was vierkantig gemaekt en van binnen was daer een croon. En in de croon was een levende uyl in, en den merkt hiet den Uyllenmerkt en noe hebben zy hem vernieuwd. En daer was geen een huys in de stadt of daer stonden brandende kerssen voor de glaesen, jae selven tot armen menschen toe, en het was zoo licht op de straeten al of het dag geweest was. Sommige borgers hadden lampen van buyten tegen de muer hangen en den Leeuw en den Adelaer uytgeschildert, en ligten daer onder. En de Penitenten hadden haeren toeren met pampier toegemaekt en daer Licht in gehangen, en de paeters ook lanteren in den toeren hangen en in kerk daer hadden sy eenen troon gemaek aldaer den Leeuw en den Adelaer op geschildert stondt, en den Adelaer preserteerden den bal aan den Leeuw en van boven tegen het glaes hadden zy brandende keerssen staen. En alwaer men kwam het was al maer victorie en savons op den merkt brandde een peckton; men song en sprong en schoot en riep: Vivat de Staeten van Brabandt! Maer sommige die en hebben nog een quaed geloof en duenken als dat de Keyser geene man van zijn woord en is en denken dat dit vergeefs sal zyn.

1788.

Is de winter gekomen den 25 November en dat zoo streng, als dat de grove dennenbossen bevrozen en allen de weeken gonk het voort; in de eerste week was het zoo koudt als dat ónverdragelyk was; vrydag en saterdag was het wat milder en gaet af te kersdag. En den tweeden (Januari), begindt het weeder en het is al ruym zoo erg als in den eerste. De oude menschen die spraeken eerteydt van het jaer 1740, maer zy zeggen als dat het nu soo koud is als doen, maer doen was het schoon in den Lenten. En hy duert nu nog tot den 20 Januarius 1789. Het meel dat men aen de beesten kwam te voeren en in den eersten van den winter in de dertig stuyver kostte

gaet nu snelleyk op en het kostte nog eer het oost is nog wel het vat dry gulden.

Den keyser Joseph begint nu weder in Nederland in stilte met zyn nieuwe wetten; hy hadde eenen grooten oorlog tegen den turcksen keyser alwaer hy victorie op behaelt heeft en hy hadde niet veel kriegsvolk in Brabant en hy hadde zyn magt tegen den Turk. En de Staeten en willen syn vreedheyd niet langer verdraegen en willen hem uyt Brabant jaegen. Nu zyn de Brabanse patriotten opgestaen; in den maend september zyn sy gaen weerven tot Achelen en sy groeyen in korten tydt veel aen. Als de keyserse Dragonders hun komen te verjaegen van dit dorp vlugtten zy naer de hollandse dorpen; en kort daer naer syn wat by een versamelt en sy trecken op naer die Brabanse dorpen en tot de stadt Tuerenhoudt, en doen sy daer vier dagen geweest hadden, quam den keysers generael Schreuder met agttien hondert man en hy meende se te verslaan, maer de patriotten die saeten op de solders en in de kelders en vuerden daeruyt en van boven goeten sy met kokent waeter en met steenen en de keysersen moesten de selven stadt verlaeten; er bleven vier hondert dooden. Kort daer nae moesten de keysersen ook de stadt Gent verlaeten, alwaer dat bleven negen duysent dooden en kort daer naer moesten sy alle de Brabanse steden verlaeten en sy en hadden geen vrinden. En de borgers waeren altemael patriot en de placcaeten van de patriotten die komen alhier tot Weert den 20 December; sy worden afgelesen met groote blydschap; de schutteren staen op den merkt en men riep: Vivat den patriot! Vivat de Staten van Brabant! Vivat van der Noot! En het word met eenen afgelesen om een cocarde te dragen aen den hoedt, op een keur of zwaere amenden. Het stond belaggelyk men sag gene eenen mens of hy hadde syne cocaerde, maer de borgers die hadden de strikken groot langs den hoed hangen gelyk de gekken en sy lieten zien als dat goet patriot waeren. En de borgers seggen: de boeren dat syn vygen of keysen want zy en hebben zoo geen strikken. En sommigen hadden een pluymasie op den hoed, maer ik moest laggen met de oude mensen die qualeyk konden gaen, zy quamen met stok of kruk en eene cocaerde aen den hoed. De vrouwen en de dogters die droegen ook een cocaerde; dese hadden sy voor het hert steken of een coer in den hals van de couleur als volgt: rood, wit, geel, sward, groen

En doen alles afgelesen was trok de schuttery naer de postmeester, alwaer den adelaer voor de duer stond; desen nemen sy af en een jonge kwam dit schilt te dragen en sy kwamen daer op te spouen en sy seggen als dat sy het hebben verbrant. En de schuttery die trock ook naer den pastoor Janssens den welken haer kwamt te beschinken met wyn en daer waeren sy gehort, maer het gink middag te worden. Naer middag om twee uren soo gaen de paeters minnebroeders naer de parochie en daer wierdt den *Te Deum Laudamus* gesongen door alle de heeren van de stadt; de schutters die trecken met hun geweer al in de kerk met groote blydschap en vreugden; men sag geene eenen mens bedroefd. Dit *Te Deum* wiert gesongen om Godt te bedanken als dat hy ons verlost hadt van onsen vyand. Toen het gedaen was schreuwde men al weder: Vivala patriote! Vivat de Staeten! Savons illumineerden de borgers.

Den 28 December werd een jeder een gerekommandeert, zoo wel van buyten als van binnen, dat men savons om seven uren op den merkt moest staen met eenen kogel op den snaphaen en twee in de mael. Den borger illumeneert weeder, of om wel te begrypen rommetom den merkt hadden de borgers brandende keerssen staen. Men trok al rond op den merkt en den eenen schoodt en den ander song, den eene riep: Vivala patriot! En sommigen waeren in vrees en wisten niet, waer dat naer toe soude gaen. En die het wisten, die en stonden niet op den merkt, en liepen niet met ganse hoopen by een. Eenigen dunkten als dat het naer Ruremonde soude syn; den eenen maekt den ander bang en schrikegtig, maer de anderen die schieten maer en roepen maer: Vivala patriot! Vivat de Staeten van Brabant! Vivala van der Noodt! En doen het lang genoeg geduert heeft al dat schieten en schreewen van den patriot, soo is den doctoer Haex gekomen den welke sprak, als dat sy naer Ruremonde zouden trecken om den Moemer en den Canselier en den Griffier te haelen; desen hadden het Land eerstyds wat geplaegt, sy wouden de heyden aen den grondheer hebben en al uyt geven. Hier over was het volk nog gestoort, en yder een konde nu niet gaen die wilde, maer daer en werd niemand toe gedwongen, maer uyt zyn eygen libertydt kon men mee gaen en men trock dan op naer Ruremonde. Wy waeren dan met een groete magt van seshondert en dertig en wy marscheerden dan op Buggemon en wy waeren vroeg voor de

Maes en den eenen wilden voor den anderen over gesadt zyn, en doen wy al over waeren doen trocken wy wat voort en wy hadden den weg gemist en daer soude eenen baron⁽¹⁾ uyt de stadt Ruremonde ons tegen komen en wy hadden eenen anderen weg gegaen en waren seer bevreest, en men dogt als dat men bedrogen was. Sommige segden: Ware men nog in Weert. En wy stonden hier met hopen by malkander en den eenen maekte den ander benout. En doen het dag geworden was doen kwam den selven Baron die wy gemist hadden. Andere meenden weeder om te trecken en doen trocken wy voor de stadt, maer de poorten die waeren gesloten en sy en lieten daer niemand in met geweer en men sette de wachten aen de poorten en liete daer ook niemand uyt. En daer de stadt niet over en gonk doen trocken wy naer Maesniel en begosten appetyd te krygen, alwaer men eenen boteram kreeg. En doen wy daer besig waeren derwyl gonk de stadt over, en doen trocken wy daer in; en men sette aenstondts de wagen aen de huysen van de heeren, alwaer wy ter om naer toe gegaen zyn en het was avond en wy bleven die nagt nog in de stadt. Wy wierden gebilleteert; hondert vyftig moesten in het Penitenten kloester en de anderen werden in de herbergen gelegd. Maer des andersdags trocken wy naer Weert met de gevangen heeren. Deze saeten in twee koetsen en wy wierden daer seer blyden onthaelt. Men sette het volk in het gelid, vier en vier; het voetvolk vooruyt, het peerdenvolk voor de koetsen en agter. En doen wy aen de poort kwamen wierden wy van het volk van Weert seer blydelyk onthaelt met de musicanten; en de dogters van de stad stonden hier met de brandende flambouen. Men trok dan soo in de stadt en gaf den gevangen losyes in 'De Vesper'⁽²⁾. Des anderdaegs trocken wy van hier met naer Brussel; wy waren seventig man de welke haer over stranspoorteerden. En zy werden daer vrindelyk onthaelt en men bragte haer in het kloester in den savel en hier saten sy in de arrest en wy trocken weeder naer Weert.

(1) Baron de Heerma.

(2) De *Vesper* was de naam van een logement, gelegen op de Korenmarkt.

1790.

Den 10 van den Januarius komen alhier de (brabantsche) patriotten twee hondert Dragoenders en twee hondert voetgangers. Men onthaelde dezelve met de schuttery dewelke haer buyten de stadt tegen trock en de maegistraet stont aen de Langpoort en sy riepen: Vivat de patriotten! en zy trocken de klokken en men sette de vlag op den toren. Zy trocken naer Ruremonde en de schepenen werden afgeset en het gemeyn stemde weeder anderen; den welken de meeste stemmen heeft die worde scheepen.

En in den maend februarius is overleden den Keyser Joseph den tweede en synen oudsen broeder wordt Keyser en krygt de croon.

Men begraeft nu weder op den ouden kerkhof en weder in de kerk en wilt geen wetten meer onderhouden van den Keyser. In dit jaer is geen vlaes tienden gegeven; den heer heeft ze af laeten komen, maer niemand en heeft gepagt en daer en heeft niemandt het vlas gehaelt en de oude menschen seggen: als dat het geen tiende geweest is, maer de boode wat vlas rond komende halen en alzo in gebruykt gekomen zynde, hebben zy ter een tienden van gemaekt. Zy plagten ze te verpagten voor twee jaeren en doen gaef men niet meer als nu voor een jaer. En de Laemer tiende hebben zy ook af laeten komen maer desen is gepagt, maer den pagter hebben sy uyt de stadt geiaegt.

Voor den oost heeft het kooren gekost op de dry gulden het vat en het broodt heeft gekost eenen gulden of twintig stuyver en het is in anderhalf jaer niet onder de seventien stuyver geweest.

Den 22 September viel een gevegt voor by het Luxemborgsche tusschen de Oostenrykschen en Belgischen troepen, waer by de laest gemelden de nederlaeg kregen.

In desen maend hebben de heeren der stad een schinkaesie gedaen aen de Belgische Staeten van vier kanons, elk kanon van dertig Lowien en dat waeren in het geheel hondert en twintig. Den pastoor en andere heeren hebben dese penningen rondt gehaeld door de gemeynde.

Den 30 dito is Leopoldus den tweeden, koning van Hongarien en Bohemen te Frankfort tot roomsch keyser verkoosen en is den 9 October met ongemeene pragt en plegtigheid te Frankfort gekroond.

Den 25 November syn de keyserlyke troupen binnen de stadt Namen in gekomen.

Den 2 December syn de steden Bruessel, Loven, Thienen aen syn keys. en kon. mayesteyt overgegaen. Daer naer hebben de provintien en steden sig weder aen de Oostenryksche heerschappey onderworpen, en hebben de belgische Staeten sig, op de eldelmoedige verklaering van den Keyser Leopoldus gegeven te Frankfort den 10 October, met het volkomenste vertrouwen overgegeven.

Den 27 December zyn de keyserlyken te Weert gekomen, hondert vyftig man hoelanen te peerdt. Maer wat sal den borger hier mede komen te doen? Zal hy ze plechtig inhaelen of niet? En hy en wist niet wat hy doen sou; maer hy komt se in te haelen met de schuttery en de musicanten en den scholtus en het magestraet, de welke riepen: Vivat den Keyser! Maer dit en gonk den borger niet soo ter herten, als nu een jaer geleden is, maer des aderdaegs trocken zy weder op.

Den borger van Weert heeft nu leetweesen van syn gespen, (die hy aan de patriotten schonk). De reden zal ik u zeggen; de deftige borgers van de stadt, dewelke savonds in een kompaney byeen zaten, waren in September overeengekomen, om tot aankoop van de vier kanons voor de patriotten, te geven de gespen van hun schoenen; zy hadden verordeneerd om voortaan de schoenen toe te binden met riemen. Maer sommigen hadden daer kwestie over met haer vrouw, zoo dat zy (nu) daer over bedroeft zyn, nu het patriotschap gedaen is.

1791.

Den 12 Januarius syn de keyserlyke troupen samen binnen de stadt Luyk getrocken en de Luyksche patriotten onderwerpen haer aen den Keyser en gaven haer onder, maer sy en wilden hun niet ondergeven voor den kuervorst van den Palts, den welken gelegen heeft in Maeysyk en den bisschop is weder in syne voorige waerdigheyd hersteld en het Luyker patriotschap is geeyndigd.

Den 20 Juny snagts is den Koning van Vrankryk met geheel de koninglyke familie van Parys gevlugt, na alvorens eygenhandig afgekeurt te hebben, al het geene door de volksvergaedering geduerende syn verblyf aldaer was uytgewerkt. Zy werden alle, uytgenomen des

Konings broeder, den graef van Provence, die met syne gemaeline een anderen weg ingeslaegen had, te Varennes, niet verre van de grenzen van Luxemborg aengehouden en van daer met een sterk geley van gewapend krygsvolk naer Parys opgevoerd. En daer en is nu anders niet in Vrankryk als burgers en boeren en de patriotten beginnen daer ook te komen.

Den Keyser gebiedt nu weder om niet meer te begraven in de kerk en niet meer op den ouden kerkhof (by de kerk), het welk weder geschiede sedert het eerste van het jaer 1790, maer nu moet men weder op den nuwen kerkhof altemael en geen in de kerk begraven.

De vlaestiende heeft den heer (van Weert) weeder willen verpagten maer niemand en heeft deselve gepagt, maer daer na heeft de selven aen laeten schryven, den selven rond gank met den boden om het vlaes en sy komt weder in gebruyk⁽¹⁾.

Den 8 December komen alhier hondert vijftig man jaegers; hondert trecken naer Ruremonde en vyftig blyven hier in het winter quartier, maer dese komen den borger te plaegen en doen hem goedt opschuppen.

1792.

In den maend Januari komen alhier van Ruremonde den Momer met een party jaegers om den pastoor Janssens en den doctoer Haex te haelen, geleyk zy hem gedaen hebben, maer deze nemen de vlugt naer Maerhese; den Momer vraegt een verbetering van zyn eer en van die zyner ambtgenoten, van de welken zy (beiden) de schuld geweest hadden, doen zy hun gehaelt hebben. De door hem gevraagde som is schrikkelyk, men zegt van hondert tagtig duysent gulden. Maer daer en is niet van gekomen, om dat den keyser alles vergeven had, hetwelk doen in den patriotten tydt geschiedde; en den pastoor en den doctoer mogen weder vry in komen.

Den 1 Maert is synen keyserlyken Maiesteyt Leopoldus den tweeden aen een braking overloden. Regeerend opgevolgder was zynen oudsten soon, onder den naem van Franciscus den tweede.

Geleyk hier voore geseydt is, als dat den Momer hier is gekomen om den pastoor, soo heeft hy de schepenen afgestelt en hy heeft die

(1) Heer van Weert, Nederweert en Wesseme, was destijds de prins van Chimay.

oude schepenen weder in haer plaets gesteldt, die in het jaer 1790 afgesteldt waeren.

In den maend April breken de jaegers op naer Luyk en den borger en was niet droevig. En de keyserse troepen trocken altemael naer Brabant. Maer de franse patriotten die sitten hier ook op de grense en ze schryven haer vyfmael hondert duysent sterk; en den 20 Mey hebben de Fransen den oorlog gedeclareert tegen den Roomschen keyser en den 18 Mey heeft Rusland den oorlog gedeclareert tegen de Poolsche patriotten.

Den 6 Juny is Franciscus den 2de Roomsch koninck verkosen.

Den koninck van Pruysen treckt ook naar Vrankryk met zyn volk om den keyser te helpen en de Fransen te verslaen.

Den 9 Juley is Franciscus den 2de te Frankfort tot Rooms keyser verkooren en den 14 dito plegteleyk gekroont.

Den 3 en den vierden November hebben de Fransen de stadt Bergen in Henegou gebommardeert, zoo dat men hier kwam te hooren het schieten van de kanons. Naar het gesegt is, als dat daer veel doodt syn gebleven; de gasetten-schryver zegt van sestien duysent keysers en twintig, duysent Fransen. De Keyser en de Pruysen ruymen gans Brabant en de keyserse die trecken met vyf duysent man in Ruremonde. Toen kwam den raed van Brussel of het gouvernement dat er regeert hier, en sy moesten Brabant voor de tweede keer verlaeten en de Fransen die trocken daer in.

Den 8 December komen de Fransen alhier naermiddag, om twee uren, en sy waeren in de stadt zonder dat iemandt het wist. En het was een regiment te voet en men riep: Vivat het Franse repubelyk! Vivat de Natie! Vivat de Franse patriotten! En sy blyven hier liggen, maer es anderdaegs komen zy den boom van vryheyd te planten, den welken sy selven kwamen te haelen op Altweerd. Zy komen hem op te regten, het was eenen dennenboom en boven was daer een roode mutds in, het welk sy noemden Jacobynen mutds, en daer stond op geschreven *vry of doodt*. En doen kwaemen sy daer om te dansen, rommetom den boom, alle borgers de welke op den merkt stonden namen de soldaten met de handt, en zy moesten ook dansen en sy songen dan: *Sollen kermiollen vila som de kanon*. En sy kwamen leuden met de klok en het was al victorie. En onder desen boom van vryheyd trock alle dagen de wagt op. Den selven dag

komen een kompeney dragoenders en een regiment volonteeren en de schuttery betoont haer eer en komt se in te haelen en men trock de klock aen.

Zy trocken op den 21 December naer Heyretongeren. Den 26 December komt hier weder een regiment te voet 'de gaerde van den Koning' den welker soldaten hadden alle daegen te verteren 2 gulden en twee stuyver. Desen blyven hier liggen in het winter quartier en sy leven goet en drinken ook goet. In dit jaer heeft gekost het koren eenen gulden en sestien stuyver, en de haver heeft gekost, eer de Fransen hier waeren, agt gulden en tien stuyver en nu is sy al opgegangen tot de dertien gulden, maer het koren gaet ook op twee gulden en agt stuyver.

En sy hebben pampiere geldt dat en geven zy nog niet uyt en de soldaeten die nu klinkent geldt geven, nu sy in Brabandt zyn, seggen: Keyserlyk kapot! En sy menen het Land al te houden.

1793.

Den 21 Januarius is syne Aldercristelykste Maiesteyt Lodeweyk XVI, Koning der Franschen door syn eygen onderdanen op het schavot te Parys onthooft. Zyne Maeyesteyt was geboren den 23 Augustus 1754, trouwde 16 Mey 1770 met Maria Antonet aersherzoginne van Oostenryk, regeerde sedert den 10 Mey 1774, en stierf naer seven maenden gevangen geseten te hebben.

De Fransen lieten een placacet aflesen, dat voor eerst in het gans Land, daer zy syn en nog komen sullen, men van tienden vry is, van koren en van haver en van boekwey en vry jaegt, vry van axsysen, vry van wagten. En sy komen ons ten voorschyn, als of dat sy de opeeters van het Land willen te niet doen en sy seggen: Wy willen het volk altemael égalité maken, den heer en boer eens; en een idereen konde vry spreken, armen tot den heeren spreken, ook van haren Constitutie of die aen te nemen. En sy setten het magistraet af en het gemeyn konde weeder een ander stellen; men konde daer ook jongmans aen stellen, maer sy moesten 22 jaeren hebben en de dienstboden konden ook stemmen en ook arme menschen. Het was Egalité en Liberté, maer men heeft de Constitutie nog niet aen willen nemen, men heeft nog wat uytstel gevraegt.

Den 4 February heeft de fransche nationale Convencie den oorlog

gedecclareert tegen den Koning van Engeland en tegen den prins van Oranien.

Den 24 Februarius is de stad Breda niet verdrag aen de Fransen overgegaen.

Den zelven dito, in den avond ten 11 en 12 uren, begonnen de Franschen de stad Maestricht te bombardeeren, hetwelk geduerd heeft tot den nagt van den 3 Maert het welk men hier kwam te horen en savons te sien de lichtenheyd van het schieten; als waenneer de selve aftrocken wegens de aenkomst van de troepen van syn keyserlyke en koninglyke Maeyesteyt, van de welken er dien dag by de 25000 man voor die stad trocken. Des ander daags den 4^{den} geschiede de vreugde viering door het garnisoen bestaende in een drievoudig loopende musketten vuur onder het gedonder van het grof geschut der wallen, luyden van alle klokken en het spelen der carillons; de plegtigheyd wierd bygewoond door hunne hoogheden den Aers Hertog Carel van Oostenryk, gouverneur-generael der oostenryksche Nederlanden, de prins van Saxon-Coborg, veldmarschal der k.k. armeën en syn Excellensie den heer generael graef van Clairfait. Daerna ging zyn hoogheyd den dapperen heer gouverneur prins Frederik van Hessen-Cassel en syn Excellencie de heeren commendanten graef van Welderen en den mayoor commandeur baron van Wilcke eene tour rondom de wallen doen, men rekende dat over de 6000 bommen en houwitsers op de stad geworpen zyn, het getal der beschadige huysen sonder der kerken en kloesters en anderen openbaren stads gebouwen bedroeg 841. Aenmerkelyk is het dat door de menigvuldige bommen zoo een gering getal van borgers en militairen gedood en gekwest wierden, welk getal niet hooger dan tusschen de 25 à 30 beliep.

Den selven tyd hebben de franschen de stad Venloo gebommardeert den zelven tyd als sy Maestricht hebben gebommardeert; men heeft schrikkelijk komen te schieten op alle beyden plaetsen, maer zy zyn in de noodzakelykheyd gebragt geworden van se moeten te verlaeten. Den 28 Februarius is Klundert door de franschen stormenderhand ingenomen.

Den 1 Maert hebben de keyserlyke troepen, onder de orders van D.H. den prins van Saxon-Coeburg en de heer generael graef van Clerfeyt de Franse, tusschen Duren en Aldenhoven geheel, verslaegen.

De Fransen nemen de vlugt en den 3 Maert beginnen zy te komen tot hier tot Weert van Ruremonde en van Venlo. Voor eerst komen de wagens en kanons en haer magesynen van hoy en haever, den 4 en den 5 komen sy al af. Als het een regiment vertreckt dan is het ander weder op de plaets. Zy spraken eertyds: Keyserlyk kapot! maer nu spreken sy als dat Keyserlyks nog leeft; sy spreken nu: Wy syn bedrogen van onze generaals; Dumoriez is over geloopt by de keyserleyken en wy kregen ook ballen, de welken niet in de kanons en gongen, en wy en konden daer niets met de kanons aenvangen. En den 6 Meert doen kwamt het sodanig van Venlo en van Ruremonde als dat de selven nog niet in de stadt en gongen, en de straeten en de huysen waeren altemael vol. Maer eenige regimenten die vertrecken aenstondts. En sy zeiden: Wy en trecken niet verder als tot Diest, alwaer wy ons komen te setten; maer eenigen die blyven nog desen nagt in de stadt. Men was verbleyd als dat de selven niets en plunderden, als daer zoo een leger was, en dat de selve vertrocken, en dat sy het moesten verlaeten. Maer sy spreken: over agt daegen syn wy weder hier. En smorgens om vyf uren vertrecken de laetsten en om tien uren kwamen hier hondert keyserse hoesaren. Deze waeren gelyk de leeuwen en zy kwamen op vele plaetsen te kopen sonder geldt. En sy waeren aenstondts by de boom van vryheyd, en sy spraken tot den borgemeester: Den patriotten duyvel moet daer boven uyt syn! En doen dwongen zy daer eenen mens van Nederweert, den welken op den merkt stont en den welken hun een ledder brogt en doen hy op de ledder was, hy sprak: Ik en kan daer boven niet op! Doen spraken de hoesaren komt hier af, en doen moest hy den boom afkappen en doen hy hem af had, doen moest hy denzelven boom drymael kussen. En doen gaven zy hem den corporaelstok op syn broek voor zyn devoren, dewelke hy heeft gedaen, daer mede gonk hy naer Nederweert. En dese boesaren vertrocken nog tegen den avond naer Leyverroy en men verwagt nog het keyserlyk leger, maer het zelve trok langs de Maes op naar S. Truyden. De fransen waren voornemens om den Rynkant te besetten maer sy hebben den selven al moeten verlaeten en konden den Maesstroom niet besetten. Den Keyser is hongerig, want hy komt al met eenen den agterstel te vragen van de contribucie.

Den 4 Maert is de stad Geertruydenberg met capitulacie aen de Franschen overgegaen.

Den 16 Maert hebben de Franschen door de dappere verdedigers van zyn excellentie den heer Gouverneur baron van Boetselaer, de Willemstad moeten verlaeten, na dat se dezelve van den 25 Februarius af, op de allerviolentste wyse met bomben en gloeiende kogels beschoten hadden.

Den 18 en den 19 Meert isser eenen groote slag voorgevallen tussen St. Truydon on Tienen, alwaer dat de K.K. troepen de franschen totaliter verslagen hebben. De Gasseten schryven als dat aldaer veertien duysent man doodt gebleven syn.

Den 25 Meert verlieten de franschen Klundert en de Staeten troepen namen er weder besit van.

Den 7 April is de stadt Geertrudenberg met capitulatie door de franschen ontruymd en weder door de staeten der vereenigen Nederlanden beset geworden.

Den 10 Apriel is de stadt Breda door de franschen met verdrag weder aen de Staeten troepen overgegeven.

Den 18 Apriel hebben de Engelschen zig meester gemaect van het fransch eyland in de Oostindiën.

Den 24 Apriel komt hier door Weert de Kuervorst van Hanover en het was den soon van den konink van Engeland en met (hem kwam) zyn gaerde de voet en een regiment ruyters te peerdt. En den Kuervorst hadt dry koetsen by hem, schoon om te besien, één met ses swarte poerden en een met geel peerden en een met ses muyleselen en veele waegens, in de welken hy alles met voerde van tenten en alderhanden begaesie. En sy hadden ook by hun peerden, de welken alles met voerden van tenten en allerhanden begaesie en sy hadden ook by hun peerden, de welken droegen geleyk de esels, en sy seggen dat dese niet anders en droegen als dekens. En sy haddenter eenen hoop by hun. En zy hadden ook agt kanons by hun, maer het en waeren geen grooten; zy seggen het grootste was eenen agt ponder. Maer sy kwaemen by de Engelschen, de welken kanons genoeg hadden, maer sy seyden als dat den weg wat te ver was om de swaer kanons naer te voeren. Zy spreken als dat sy met veertien hondert bijeen waeren; den Kuervorst was zyn quartier by de Canonieke Regulieren, de militairen op de buytenyen, de welken nog geen en hebben gehad, want de Franschen en wilden niet by boeren zyn. Want zy en wilden anders niet zyn als op de forten of

dicht by of in de stadt. De boeren trecken van de Hanoversen alle dagen negen stuyver voor elken man, het welk eenen commiesaris langen tydt daer naer komt te betaelen aen den borgemeister. Men zag toen het volk van de buytenney veel naer de herberg gaen met haeren kruyken om bier voor de soldaeten te haelen. Zy seyden als dat zy zoo veel verteerden, hetwelk sy moesten missen van hun gaeysie.

Zy meenden als dat sy naer Vrankryk trocken om eenen Konink te stellen, maer sy hadden het gesien hoe dat de Franse de stadt Venlo beschoten hadden; nu sagen zy als dat zy ook zouden moeten vegten tegen de Fransen. Maer sy en waeren niet frans gesind, nu sy gezien hadden te Venlo hoe dat die stad beschoten was. En zy hebben eenen dag rust hier; en nog twee dagen daer naer komt de gaerde van den Kuervorst van Hanover te peerdt; het was schoon volk, altemael in het rood schaerlaken gekleedt, en besonder groote menschen, en frisse perden. En nog eenigen tyd daer naer komen twee regimenten granediers, en dit volk was altemael in nieuw montering gekleedt en de wagens waren altemael nieuw. Maer het volk hier docht, als dat zy goedt waeren om wat treyn te maeken en seyde als dat de Fransen nog wat krygen zouden van haer wagens en kanons. En nog eenige dagen daer naer komen hier door veertien hondert draegoenders, maer desen en blyven hier niet vernagten en vertrecken nog naer Hamont. En nog twee dagen daer naer komt het hospitaal met de doctours en suriseyns en met hare medicyns en ook was daer by eenen generael, den welken, als zy zyden, als dat den selven ziek geworden was onder wegen. En zy hebben hier altemael rustdag. Den 8 Mey komt nog hier door een groote partey wagens; het bestondt in zeventig en elf kanons en twee bomketels maer de kanons en waeren geen grooten, want daer waren er by van vier ponders en altemael onder elkander verschilden zy, en het grootste zeiden zy, als dat het was van elf ponders. Voor elken waeren twee en vier en ses peerden voor, en voor de bomketels agt peerden. Voor elkeen daer waeren veel ponders by en alderhanden begacie; sy hadden ook twee bruggen by hun de welken op twee wagens lagen en zy hadden daer ook een smis by, en ook knegten, de welken daer sy hier stil lagen, kwamen te smeden en peerden te beslaen. En daer waeren by timmerlieden die ook kwamen te werken. En de kanons

en de wagens die stonden op Rosveld op de straedt, tegen de molen, gelyk men naer Nederweert gaet. En daer waeren ook een hondert kanonniers by, maer zy waeren niet wel gemoed, want zy hadden al gehoort als datter al doodt waeren gebleven van hun volk. Al eer zy gepasseerdt zyn Hanoveren heeft de Keurvorst zyn volk by de Engelschen gedaen, zestien duysent man; en Hessen-Cassel heeft ook agt duysent verhuert aen den konink van Engelland, den welken trock voor elken man negen stuyver en hy trock dat, en hy betaelde zyn soldaeten met vier stuyver. En desen syn getrocken door het Gulikerland en de Hanoverschen hier door, omtrent vyf duisent, gepasseert; en de andere zyn boven door de Meyery gepasseert.

Den 28 Mey komt nog hier door tagtig wagens, de welken alles navoerden naer het Hannoversche leger.

Den 13 July als dat de Fransche geheel Brabant hebben moeten verlaeten, zoo hebben zy ook hunne eygen stadt Condé met cappitulacie aen de keyserlyke troepen overgegeven.

Den 22 July hebben de Franschen de stadt Ments, na een hevig bombardement en eene belegering van negen maenden aen de Pruyssen overgegeven.

Den 28 July heeft zig de stadt Valenciennes, na een langdurig en allerschrikkelykst bombardement, aen de gealieerden troepen, onder bevel van Zyne Koninglyke Hoogheid den hertog van York, overgegeven.

In dit jaer is een groote droogte gekomen en zy is begonst den 29 Junius op St. Petrus dag, alwaer het te vooren veel geregent heeft; maer het droogt nu ook zoo en het was eenige dagen overtollige hitte en by die nogtans kwam het te vriesen en de boekweyt is dit jaer twee keeren bevroren; ten eersten keer is geweest op St. Jan Baptist en doen heeft zich het weder versagt; maar den tweeden keer is hy bevroren half July. Desen (vrost) was nog grooter als den eersten; de ouden menschen die seggen als dat zy het niet beleeft en hebben als dat den boekweyt zoo laet in het jaer bevroren is. Hier door en door het drogen en de overtollige hitte is, zoo men rekent, het vyftien dagen te vroeg oost, en het goed hetwelk op den akker stont

geleek als of het verbrand had geweest. Jae het had daegen als dat men niet om den middag op de straet en konde komen want den grond was zoo heet, als dat men zyn voeten verbrand zoude hebben. Alhoewel het zoo heet was nogtans was het te nagt koud en schraal en het en kwam niet te downen, zoo dat het goedt overstondt al oft het verbrandt had geweest. Jae selver de bemden waeren geheel doodt; als men in den middag over de bemden gonk dan konde men met de voeten het gras afstoten. De logt kwam dikwils den regen te vertonen, maer zy was zoo verhard, als dat deselven niet tot regenen en konde geraeken. Men houd al wat op om den herfst te saeyen, maer wat al men ophoud, men is gedwongen al om te saeyen, maer daer en komt niet veel voor den dag. Eindelyk in het lesten van Augustus heeft het geregent, maer daer en is in dit jaer niet veel herfst gewassen.

Den 15 September hebben de Franschen de vesting Quesnoi met capitulatie aan de gealieerden overgegeven.

Den 16 October is haere koninglyke Maeyesteydt Maria Antonette, gebooren aertshertoginne van Oostenryk, koninginne weduwe van den ongelukkigen Lodewyk XVI, koning der Franssen, onthoofd op het schavot, al om dat sy oorsaek was van den oorlog, hetwelk zy zelve bekend heeft. Zy was gebooren den 2 November 1755.

In dit jaer is in den eersten het graen goedenkoop geweest, want het koren heeft om den oost gekost eenen gulden en sestien stuyvers en de haver agt gulden en tien stuyver. Maer het koren heeft nog langer standt gehouden als de haever. Als men hoordt als dat toen de keysersen hier af quamen, zoo heeft de zelve al gekost tien gulden den sak en den boekweydt kostte twee gulden het vat; men konde eenen sak boekweydt voor eenen sak haever krygen; maer als de Franssen hier kwamen doen is de haever al opgegaen en sy kostte al twaelf gulden en doen gonk het al meer, want men en wist niet meer wat men voor de selven zoude vraegen. Eenige dagen van te vooren is haeren hoogsten prys geweest op sestien gulden, maer nu is zy het hoogsten gekomen; maer het koren in den herfst zoo niet op en gonk, want van een gulden en sestien stuyver is het al stillyk met stuyvers op twee gulden en zeven stuyver gekomen, waer het den winter op gestaen heeft; maer nu den opgank van den haever gedaen is, nu gaet het koren ook op. Gelyk het

koren zoo goeden koop was tegen de haever, zoo kwam men aen de beesten al maer koren te voeren. Men dogt niet als dat het koren zoo duer zoude worden, maer het heeft al opgegaen; ten langen laetsten is heb gekomen op zynen hoogsten prys van dry gulden en seven stuyver, en dat was dry weken voor oost, als het op zyn hoogsten was gekomen. En nu gaet het al weder af en het komt nog op 2 gulden en tien stuyver en dat eer het oogst was en de haever die komt nog op 13 gulden.

Den 9 October wierd Lyon stormenderhand na een langdurige belegering van 2 maenden ingenomen. Deze stadt had sig tegen de nationale conventie opgezet en de koningsgezinden binnen geroepen om zig te verdedigen, doch nu moest zy er hart voor boeten. Behalven het garnisoen, dat nedergesabeldt wierd, zyn meer dan 1600 van de rykste kooplieden veroordeeld en doodt geschooten. De minder schuldige inwoonders wierden met verlies van goederen gestraft. De conventie, om nog een schrikkeliker voorbeeldt to stellen, liet het grootste gedeelte der stadt tot den grond toe afbreken en gaf aan het overschot den naem van *Commune der Franses* of bevrydde stad. Dusdanig was het lot van Lyon, hetwelk men eertyds voor een der bloeyenste en rykste koopsteden hield van Europa.

Den 10 October heeft den keyserse generael Wurmser de seer sterke liniën by Weissenborg stormendenhand ingenomen.

Den 19 October worden de keyserlyken, onder het bevel van prins von Coburg aen de oversyde van de Sambre door den fransen generael Jourdan geslaegen, waer na de geallieerden het beleg van Maubeuge moesten opbreken.

Den 4 November ging het fort Louis by de capitulatie aen de keyserlyken over.

Den 28 November, na dat de Pruissen sig tot Lautern terug getrokken hadden, grepen de Franschen haer in hunne verschansingen aen. Na dat sy dry dagen vergeefs bloedt gestordt hadden, moesten zy den 30 met groot verlies wyken.

Den 18 December werdt Toulon door de Franschen hernomen, na dat zy de omliggende forten met storm hadden veroverd. De Engelschen en de Spaenschen en gaen geduerende den nagt met de hun toegedaene inwooners te scheep, voeren agt fransche oorlogschepen mede, steken de overige 15 in brand en verlaeten dus zoo een ge-

wigtige stadt, de welken hun de inwoonders zes maenden geleden, zonder slag of stoot, overgelevert hadden.

In het laetste van desen maend hebben de Franschen, de vereenigde legers na verscheydene bloedige gevechten uyt den Elzas terug gedreven en met agterlaeten van hunne magazynen genoodtsaekt, over den Ryn te trecken. De pruyssische armee, onder Brunswyk, moest de belegering van Landau opbreken en Tweebruggen ruymen en zig onder de wallen van Mens retireren.

1794.

Den 17 Januarius verlaeten de keyserlyken het fort Louis en doen de vestingwerken in de lugt springen waardoor de geheele stadt byna afgebrand is.

In den maend Maerdt is de Poolsche revolutie ten tweede mael in de stadt Krakau uytgebroken, hebbende den generael Kosciosko aen het hoofd.

Den 3 Maerdt greep Kosciosko de Russen aen en sloeg haer op de vlugt, en veroverde 9 kanonnen; men hoordt als dat de Keyser den 5 April gearriveerd is in Brussel.

Den 10 dito heeft den Keyser aen het hoofd der gealieerden, de Franschen by Kamerryk geslagen en van hun 4 uren terug gedreven. Naer een schryven valdt den selven dag den linker vleugel der fransche armee in Vlaenderen, overweldigen het Hanoversche kamp, berennen Meenen dat na eenige dagen genomen werd en trecken in Kortryk. Ook den selven dag gaet do revolutie in Poolen door. De misnoegde burgery van Warschou slaet de handen ineem en grypt het russisch garnisoen, meer dan 6000 man sterk, met woede aan. De yselyke slagting duerde tot den volgenden dag 's avonds, wanneer de Russen ter stadt uytweken, ten getalle van 500 à 600 dooden en nog meer gekwetsten achterlaetende.

Den Keyser komt van Gelderland pikkeniers te vraegen, om in Vrankryk batteryen te maeken. Van Weerd en van Nederweerd werden omtrent dertig gevraagd maer niemandt en was daer seer moedig op, maer den borgermeester heeft aen elken boer beloofd, alle dagen, de welken hy met wilden gaen, twee gulden en tien stuyver en doen konde hy werklieden genoeg krygen.

Den 25 April heeft keyser Franciscus den tweeden zich in eygen persoon te Bruessel als hertog van Brabandt laeten huldigen.

Den 26 April wierden de Fransen by Kameryk andermael seer swaer door den Keyser geslagen en verlooren 60 stukken kanon.

Den 29 April wierden de Russen andermael door Kosciosko by Krakau geslaegen; hun verlies was van 2000 dooden en 2000 gevangen.

Den 1 Mey gaet Landrecies, na eene alderhevigste belegering van vyf dagen onder den erfprins van Oranien, met capitulatie aen de geallieerden over. De pikkenieren uit Weert de welken nu wederom gekomen zyn, die seggen; als dat in dese stadt maer twee huysen zyn, de welken nog wat in hun geheel syn, maer anders niet en is als eenen hoop steenen en de inwoonders syn met de Fransen gevlugt en de geallieerden die hebben nu vier steden van de Fransen veroverd en syn nu doorgetrokken seven ure in het Frans.

Den 10 Mey deed de keyserlyke generael Clairfait eenige vergeefsche pogingen om de Fransche uyt Vlaenderen te slaen.

Den 18 dito deed de groote gecombineerde armee eenen algemeenen aenval op de Fransen in Vlaenderen, tussen Meenen en Ryssel, terwyl den generael Clairfait haer van den kandt van Gendt met alle magt aentastte. Het gevegt was even soo bloedig als hartnekkig. De Engelschen en de Hanoveranen onder den hertog van York wierden terug geslagen en verloren een deel van hun geschut, waerna de overige kolonnen sig in hunne voorige stelling moesten terug trekken.

Den 22 Mey taste den oppergenerael der Franschen, Pichegru, de hoofd-armee by Doornik aen; het gevegt begon des morgens om 6 ure en duerde tot 's avonds 9 ure, wanneer de Franschen in hunne voorige stelling terug weeken. Den regter vleugel der fransche armee greep onderwyl de geallieerden by de Samber aen, doch wierden dese terug geslagen met veel verlies aen volk en kanon.

Den 23 Mey sloeg den Pruyssische generael Moldendorf de Franschen by Keyserlauter, nam 1800 krygsgevangen en 20 kanonnen; de andere kolom by Turkheim en de keyserlyke by Schimmerstad waeren minder gelukkig en moesten voor het hevig artilleryvuer, dat de Franschen uyt dese twee plaetsen maekten, met verlies wyken.

Den 24 Mey nemen de Franschen een koopvaerdyvloot, bestaende

uyt 50 Hollandsche en 18 Engelsche schepen, welke uyt Lissabon kwamen.

Den 28 Mey gaen de steden Portrendre, St. Olme en Collicore, de welke de Spaenschen in den vorigen veldtogt genomen hadden, wederom met capitulatie aen de Franschen over.

Den 1 Juny wierd Kosciosko door de Russen en de Pruysen aengetast en met verlies van 3000 man geslaegen; en den zelven dag viel er eenen alder moorddadigste zeeslag voor, tussen de Engelsche en de Fransche vlooten; de Franschen verlooren agt schepen van de linie, doch kregen middertijd hunne Amerikaensche koopvaerdyvloot meestens met hunne levensmiddelen geladen, gelukkig in hunne haven binnen.

Den 8 Juny worden de Franschen andermael aen de Sambre geslaegen en Charleroy ontset.

Den 18 Juny is Krakau aen de Pruysen by de capitulatie overgegaan.

Den 25 Juny kwamen alhier (te Weert) vyftien hondert krygsgevangen (Franschen) de welken van de Engelschen gevangen waeren en sy blyven vyf dagen hier liggen. En daer waeren draegoenders by van Hessen-Cassel en ook voetgaengers dewelken haer bewaerden. En sy vertrocken al naer Ruremonde omdat de gealieerden beginnen te ontruymen. En den selven dag komen weder hier ses hondert keyserlyke hoesaeren, maer al verstroyt, want men konde sien aen hun als datter nog eenige gebleven waeren, want elken hoesaer had een of sommige twee losse peerden aen de hand. Men konde sien als dat sy het Land wilden verlaeten; alle daegen komen altemael verstroyde regimenten af. En hun hospitalen vlugten al uyt Brabandt en kwamen al hier door, somtyds dry à vier hondert wagens byeen, anders niet gelaeden dan met zieken en gekwetsden. Zy seggen als dat de Keyser dertig duysent zieken had. En al hun begasie en hun oorlog gereedschap stueren sy vooruyt, als dat men verwondert was. Men zag toen ook dien schrickelyken tocht van heeren al uyt Braband komen. Jae geestelyken, wereldlyken en bisschoppen, die gaen altemael vlugten. En de bisschop van Gent die komt hier aldoor en hy vertrekt al over den Ryn en men zag de franse pastoors en andere heeren van Vrankryk de welke zig in Vlaenderen en in Brabandt al opgehouden hebben, vyf en ses, à tien, byeen, en

sommige geheel arm, geen geld meer hebbende. Zy moeten allen gaen vlugten en al den edeldom van Vlaenderen en van Brabant die gaen al vlugten. Men sag hier ook doorkomen veel groote heeren met haeren vrouwen en kinders, en men zag dikwyls tien koetsen byeen en dat duerde vier dagen. En het was alle tyd, al in de stad komen en er uyttrecken; men zou niet kunnen gelooven dat er zoo veel koetsen in Brabant syn en vertrecken op alle plaetsen door. Men stond alhier verwondert als dat zoo veel volk gonk vlugten, en den schrik was zoo groot van haer, als dat zy qualyk derven te vernagten. Zy seggen al waer de Fransen komen als dat zy altemael dienen moeten en dat zy de kloosters vernietigen en de kerken uytroyen en de ornamenten afnemen en dat men het pampieren geldt, of zoo als zy het noemen, de *assignaeten* moest bueren, of wel kop af.

Den 1 July word Mons, by capitulatie aen de Fransen overgegeven.

Den 3 July is Doornik door de geallieerden ontruimd en word door de Fransen bezet. Pichegru en Jourdan zetten hun groot plan door en vereenigen zig, waardoor de 4 veroverde vestingen Condé, Valenciennes, Quesnsy en Landricys teenemaelen van de geallieerden legers zyn afgesneden.

Den 9 July komen de Franschen te Bruissel; de geallieerden beginnen Brabant te ruymen.

Den 12 en 15 July hebben de Fransen met 60 duysend man, de Pruysen in alle hunne verschansingen by de gebergten van Lautern, met zoo veel woede aengegrepen, dat de Pruysen, na hun verscheyde reysen terug geslaegen te hebben eyndelyk hunne batteryen hebben verlaten en sig met agterlating van hun geschut moesten terug trekken. De keyserlyke en ryksarmee onder den hertog van Saxon-Tesschen wierd met gelyke woede op alle kanten aengevallen en gedwongen evenals den voorgaenden winter, over den Ryn met een swaer verlies te trecken.

Den 14 July, nadat Ostende ontruymd en door de Fransen was beset, ging ook Nieuwpoort na een hevige belegering aen de Fransen over.

Den 26 July, de Engelschen verbrandden hunne magezynen te Antwerpen en verlieten de stad. De Fransen trocken er binnen. De geallieerden ruymen verder geheel Brabant; de keyserlyke armee

treckt over de Maes; en een leger, het laetste dat staet te Ruremonde van vyf duysert man en een leger omtrent Sittard (?) en een te Maestricht, vertrecken naer Luxembourg en sy houden den regter oever deser rivier (?) beset. De Franschen nemen Namen en dringen door tot Tongeren en Luyk.

Den 1 Augusty, de Franschen vallen in Staetsvlaenderen, nemen Ysendyk, dringen in het Land van Cadsand en belegeren Sluys.

Omtrent verleden jaer oost, doen heeft het koren gekost 2 gulden en tien stuyver, maer den oostmaend gepasseerd synde is weeder op dry gulden het vat gekomen, alwaer het bynaer den geheelen winter op gestaen heeft. Maer eer het oost waer is het nog opgegaen en het heeft nog gekost dry gulden en seven stuyver en de haver heeft gekost twaelf gulden in den eersten en daerna dertien en dertien en een haelven en veertien gulden in den eerste en daerna den sak. Maer doen de keyserlyke afkwamen is sy nog raer geworden en heeft nog gekost tot de agtien gulden en de spuersaed is in dit jaer 1794 duer geweest, want hy heeft gekost negen gulden het vat.

Den 9 Augustus gaet Trier aen de Franschen over, nadat sy daegs te vorens de keyserlyke verschansingen by Mersigpellingen overweldigd hadden.

Den 26 Augusty gaet Sluys, na eene manhaftige verdediging, eyndelyk aen de Franschen over. Het hollands garnisoen wierd volgens capitulatie, krygsgevangen na Vrankryk gevoerd.

Den 26 Augusty gaet Valenciennes, nadat de keyserlyken er ruim een jaer van meester waeren geweest, weer aen de Franschen over. De bezetting uyt keyserlyken en hongerlanders, moesten al haer geschut en haer geweer nederleggen en hielen vryen aftogt en mogten in desen oorlog niet meer tegen Vrankryk dienen. De garnisoenen van Landrecies en Quesnoy, welke eenige dagen vroeger hernomen waeren, hadden sig op discretie mooten overgeven.

Den 29 gaet Condé weer aen de Franschen over.

Den 14 Augustus passeerden de Oostenryksche troupen onder de kommando van den prins van Coburg, door de stadt Maestricht.

Den 14 September komen alhier te Weert de eerste Franschen, bestaende in een kompeneij hoesaeren en een kompeneij dragoenders en twee compeneijen voetgangers en twee stucken kanons.

Zy kwaemen van Stamproy, alwaer het kermis was, en alwaer

sy den kermis verstroyt hadden; want men zyde als dat sy de schotelen met de speysen op de peerden hadden staen en de vlaeyen in de bangenetten staeken en de miekken langs de peerden hadden hangen. En sommigen hadden buerssen vol croonen en anderen hadden en waeren versien met klederen. En zy hebben aldaer de keyserlyke hoelanen verdreven met het sweerdt, wand aldaer dertien keyserlyken waeren. En sy hebben daer slag geleverd onder de hoogmis en sy naemen aldaer twee hoelanen gevangen; en doen sy het volk het geldt afgenoemon hadden en de kleeders, en de kermis soo verstroyt hadden, vertrokken zy van daer op Tungalroy en sy liepen al weeder de huysen af en vroegen al weeder croonen. Zy schooten aldaer eenen mensch doot, de welke by syn schapen was; en men hoordt dat de rode hiervan was, als dat sy hem om den weg vraegden en doen riep hy aen syn volk, als dat sy by de schaepen soude komen: 'Ik moet zyde hy, de hoesaren den weg weysen.' En doen schooten sy hem doot; en van daer trekken zy op naer Weert en sy loopen weder op Moesel en Keent en sy nemen aldaer weeder geldt en kleeders, al hoe dat sy het krygen konden, en van daer naer de Maespoort, alwaer sy het selfste doen, want sy gaen in de winkels en kopen sonder geldt. De dragoenders en de hoesaren die houden de wagt aen de poorten en laeten geen voetgaengers in de stadt en sy trecken langs den graef op naer de Moelenpoort, alwaer de menschen niet ervan komen, want sy nemen kleeders en geldt hoe schoonder hoe liever. Maer de hoesaeren en de draegoenders die in de stadt waeren en plunderen niet; en sy quamen naer de Biest; de paeters setten haer poort open maer daer en komt niemandt binnen als den capiteyn; derwyl als hy daer wat in discoers was, soo quamen de hoesaren en de dragoenders in de herbergen te drinken bier en brandewyn. En sy vulden den buyk en de tes, want sy droegen het vat met den genever uyt den kelder en leyden dat neder in het huys; die lust hadden die konden drinken en hunne flesken vullen; en trecken weder naer de stadt en sy trecken aenstonds door de Moelenpoort woeder uyt, nomen haeren weg over Boshoven, alwaer de boeren niet van en komen te stoeten, want daer sy lang trecken en quamen te plunderen. Zy trecken dan naer Bocholt, maer op een quartier uurs tyd sag men het goud en silver verbannen, want men sag geenen mensch meer met een sak-horologie, met silveren

gespen en geen dogter met gouden en silver kruysen, want sy hadden al horlogiën uyt de sakken gehaelt, en de gespen die naemen sy van de schoenen, en de kruysen naemen sy de vrouwen uyt den hals. Het is om dies wil als dat voorschreeven geseyd is waerom men op een quartier uers verbannen sag alle goud of silver. Maer des anderendaegs quamen een partye keyserlyken weeder, maer sy en komen hier niet lang in de stadt, want sy nemen weder de vlugt. Ook een jeder burger neemt de vlugt met haer kiste en kleeders want zy plunderen maer overal.

Den 4 October is Ruremonde door de Fransen in besit genomen en het keyaerse leger moest de vlugt nemen. En de Fransen die trecken naer Venlo en de keyserlyken die trecken al naer Wassenberg, alwaer dat zy slag geleverd hebben en de keyserlyken die moesten den Ryn over vlugten. En de Fransen die besetten den Ryn.

Den 15 October komt hier door den fransen generael Jourdan en die komt hier te verordonneren dat Weert en Nederweert brood soude vaeren naer Venlo voor het leger, hetwelk daer voor lag. Ende het broodt dat werd gebakken te Diest en de waegens en boeren uyt het Land van Casand die brengen het tot hier en dan komt men het op ons kerren te laden. Wy moesten het naer Venlo vaeren en daer moesten alle daegen om de veertig kerren syn, en men moest dry dagen uyt syn en dat gonk op toer af. En daer en was niemandt vry, ossenboeren soowel als de peerdsboeren; hetwelk zeven weeken geduerd heeft. Maer de Fransen komen desen broodt vragen te voldoen en geven alle daegen voor elke ker of peerdt dry lievers of dry gulden in signaten of pampiere geldt. Maer desen treckt den borgermeester naer hem (voor de stad) en hy zegt aen het volk: ‘alle tien dagen vier gulden klinkend geldt’⁽¹⁾. En men heeft al aen de Fransen moeten leeveren hondert sakken haver en vyf en twintig duysent pond hoy en dat moest men leveren te Hintem by den 's Hertogenbos, alwaer dat de Fransen voor lagen en de stadt ook ingenomen hebben. En ellendig was het voor de emigranten of de

(1) Over den burgemeester van Weert vindt de Heer Frische in een register der kerkzangers, het volgende aangeteekend: Anno 1804 den 8 July, 's nachts een quartier voor twaelf is in den Heer overleden Leopoldus Martinus Van den Eynde, oudburgemeester deser stad en in zyn tyd rector van het zangerschoor onzer kerk, in den ouderdom van 44 jaeren. Hy was borgemeester in het jaer toen de Fransche troepen onze landen bemagtigd hebben en verscheiden requisitiën deden; hierdoor is hy ten laetste zinneloos geworden.

franse vlugtelingen die zy in den Bosch gevonden hebben, want zy worden altemael met het canon doodt geschoten.

Den 21 October hebben de Fransen de stadt Venlo gebommardeert, maer de dappere tegenstand van den generael Pfister was groot; hij deedt eenen uytval met ses hondert man en men hoort als dat aldaer vyf hondert Fransen verslagen en doodt gebleven syn. Maer hy heeft tog de stadt over moeten geven den 26 met capitulatie, want hy was maer met agtien hondert man en de Fransen met sestien duysent man.

Men moest ook alhier (tot Weert) komen optogeven, elken huysman, hoeveel volk en hoeveel peerden, en hoeveel ossen en koyen hy bezat. En siet wat aldaer naer in korten tydt van kwam te volgen: Een vraeg of rekweisie van dry duyzent en dry hondert sakken kooren en elf hondert sakken haver, ses hondert en dertig koyen en acht hondert schapen. Men was verslagen toen men dese rekweisie hoorde, maer den borgemeester rydt naer den Bosch, naer den gouverneur, om wat kwytslag, maer daer en was niets aen te doen. Men gaf hem voor antwoord: 'Het is ons goettigheid als wy u wat laeten, want wy hebben het Land met het goedt gewonnen'! Maer het kooren hebben wy niet gegeven, maer de tienden kooren en de haever die moesten eerst voor af. En men heeft alzoog geen kooren geleverd; met die anderen, wat men al dede, wy syn daer niet voorby gekomen. Men heeft nog wat haver geleevert maer met de koyen en de schapen daer en was genen kwytslag. Den borgermeester heeft in den eersten de koyen gekogt maer daer en was niet aen te doen en holp geen koopen meer. En daer wordt verordonneert als dat de sesde koye moeste geleeverd worden. En dat gonk soo; de welken ses koyen hadden die moesten een leveren. En die meer als ses hadden die werden weder met eenen anderen geteld; dry boeren die vier koyen hadden die werden met dry byeen gesadt, en die moesten twee koyen leveren. Zoo was het geheel Weert door en Nederweert, de sesde koyen die moesten geleverd worden en doen de sesde geleverd was, doen kwamen nog vyf en twintig te kort, maer den borgermeester heeft desen nog moeten koopen. En de schapen die werden geleverd van die de schapen hadden. Maer sy koopen slegte schapen, hetwelk aldaer gonk, en sy moesten tot een toe geleverd worden. Maer op andere plaetsen deden sy de koyen byeen komen

en dan koosen sy de hun daer uyt; maer en had men soo veel koyen niet opgegeven dan had men soo veel niet hebben te leveren. Maer men docht men sal se opgeven om de voeragie daer voor te houden; men was bedrogen. De Fransen die doen een declerasie, als dat men de signaeten of het pampieren geld moet bueren, of wel die sig daertegen lag, dien moest anders kop af. De soldaeten die krygen anders niet als signaeten, en vermits soo waeren de herbergiers daer niet wel met, maer veelen die scheidten uyt, en die bleven herberg houden, die verkoopen haer waer daer naer; één kan bier die verkochten zy in den eersten tien stuyver en daer naer eenen gulden of eenen liever, want in den eersten konden men den liever nog kwyt worden voor ses stuyver, maer sy gaen door langheyd van den tyd al af, en worden geen waer meer; want ik hebbe ze hooren presenteeren voor eenen stuyver of dry oord den liever. Men konde met deze signaeten oude schuld voldoen, maer goede menschen en geven zy niet uyt. Men maekt een onderscheyd tusschen dit en klinkend geld te betaelen. De koyen en de schaepen dewelken zy hier gevraegt hebben, die hebben zy betaeldt in pampier, en gaeven daer voor twee en seventig duysent lievers of gulden. Maer het droeffigste daarvan was als zy geld moesten hebben dan en begeerden sy haer eygen munt niet, maer men moest hun betaelen met klinkent geld; het was door dese signaeten als dat al koopmanschap en de negoytie stil kwam te liggen.

Den 4 November is Maestricht by een belegering, aen de Franse naecie met capitulatie overgegaen, en veele huysen syn daerdoor beschaedigd en veel menschen zyn daer dood gebleven.

Tusschen den 7 en 8 November is Nimweegen gevacueert en door de Franse naecie in besit genomen.

Den 2 December is hier eenen paerdenmerkt gehouden; maer daer en was niemand blyde dat desen merkt wierdt gehouden. Voor den middag moesten de peerden van Weert byeen komen op den merkt en geen en moesten daarvan agter blyven. Maer daer waeren sommige menschen die een goed peerdt hadden die waren daer met naer de Meyery en hadden hun peerdt verbuydt. Maer die van Tungalroy en Swartbroek bragten hun eygen peerden op den merckt, maer zy waeren altemael slegt geroskamt, want zy hadden hun peerden in twee daegen niet gevoert. Op den mercktdag brogten sy ze nuegte-

ren op den merckt en sy hadden hun niet gestroyt, want sommige waren sypende van vuylligheid. En iedereen was als bevreest of dat hem het ongeluk vallen zou, en de peerden die moesten in een ry staen en den kuermeester die gonk daer langs. Men meende als dat hy de naemen souden afgelesen hebben en daerdoor en dorst niemandt agter blyven. En doen trock hy de beste peerden daer uyt en de anderen die konden al naer huys gaen. En die hy nu uytgetrocken had die moest men hem nog monsteren en die hem niet aen en stonden die konde men met naer huys voeren. Maer den kuermeester die en quam niet veel te kyken naer de vuyligheyd van de peerden, maer hy trock ses en twintig peerden daer uit. Maer een peerdt van den armenhof dat quam weeder aen den pagter als dat het van den armen was. En deese peerden die wierden doen altemael gebrantmerckt, maer daer was eenen mensch van Tungalroy dien zyn peerdt ook gebrandmerckt was dien komt bitterlyk te weenen; maer siet het komt te helpen, doer voorspraek van den borgermeester soo krygt hy syn peerdt weeder. En sy brantmerckten het nu weeder op nieuw maer averechs en zyn droefheyd die veranderde nu in blydschap doen hy syn peerdt weeder had. En dat peert is in het toekomende jaer verkogt voor agt en tagtig cronen; en nu hebben sy nog vier en twintig peerden van Weerdt. Maer na den middag doen moesten de peerden van Nederweert komen, maer desen hadden het gesien hoe het voor den middag gegaen was, en zy quaemen ten dien einde hun peerden te buyten tegen die voor den middag afgeschafft waeren zoodat er veelen agter bleven. En het vyfde en komt nog niet op den merckt; zy kosen van dese peerden sestien, der welken veertig maeken. En den borgermeester moest die overleveren naer Bruessel en zou daer zyn geld voor ontfangen, maer het waeren weeder signaten of pampieren geld. En de peerden die wierden hier gewerdeert eer zy van hier vertrocken dry hondert en meer, tot dry hondert en vyftig lievers, en zy beliepen te zamen tot de twaelf duysent lievers. Daer is geen een Land daer soo veel peerden getrocken waeren als hier en te leeg gewardeert.

Het is als dat ik ook moet spreken van een zaek, die vermelding waerdig is, van de duert van het sout, want als de Fransen nu voor Holland laegen soo en konden daer geen waeren afkomen. Zoo was het met sout, want in Augustus doen kost de kan sout vier stuyver

en komt daer na al op vyf stuyver, op ses stuyver, op seven en ten langen laesten op tien stuyver, door de potteschurgers en de vrenden menschen uyt het Guelikkerland. En het gaet van tien op veertien stuyver, en veertien cronen den zak, en het moest altemaal uyt Brabant komen. En het gaet nog al voorders op tot agtien stuyver de kan, en seventien cronen den zak en het blyft wat staen. Maer in korten tydt gaet het al weeder op en het en quam niets te helpen, hoeveel dat het af quam; want daer komen soo veel vrenden menschen als dat het niet kwam te helpen hoe veel als het af quam. In den maend December is het op zynen hoogsten prys geweest; den hoogsten prys is van twee en twintig cronen en dry en twintig cronen den sak en vyf en twintig stuyvers en ses en twintig stuyvers de kan. Als de menschen byeen quamen het eerste woord was van de duerte van het soudt; verscheyden menschen die daer met gekomanschap hebben die syn ryk geworden. En hoe meer naer den Ryn hoe duerder (het zout), want het heeft daer gekost vyftien en sestien stuyver het pond en het gaet nu weeder af op agtien stuyver de kan, maer het en heeft niet lang stand gehouden en het komt met Nieuwjaer weeder op dry en twintig stuyver de kan. Maer het gaet nu weeder door langen tydt af, nu de Fransen in Holland zyn, en het komt met den letsten op agt stuyver, waer dat het den geheelen somer op gestaen heeft.

Den 19 December is Den Graef na een langduerig beleg, by capitulatie overgegaen en die stad is geheel in den grond geschoten en daer zyn weynige huysen onbeschadigd gebleven.

1795.

Den 16 Januarius heeft Utrecht een capitulatie met de Fransen aengegaen, die vervolgens binnen getrocken zyn.

Den 17 dito is den prins van Oranien, alsmede de geheele familie naer Schevelingen en verder naer Engeland vertrocken.

Den 19 Januarius zyn de Fransen in Amsterdam, den 21 in Rotterdam en vervolgens in geheel Holland, want de inwoonders die hebben daer seer naer verlangt en vervolgens alle andere provinciën betrocken.

Daer komt gekal als dat de Fransen de verken in rekwesitie

souden nemen. Het volk deed doen de verkens slagten nog in den avond, maer daer en is niets van de rekwesitie gekomen.

Den 25 Januarius zyn Bergen-op-Zoom en Breda by capitulatie aen de Fransen overgegaen.

Den 4 Februarius is geheel Zeeland by capitulatie aen de Fransen overgegaen.

In het gepasseert jaer 1794 is 't gaen winteren den 25 December en heeft geduurd tot het jaer 1795 den 27 February. En het was eenen strengen winter en eene felle koude, want de Franschen die hebben met droge voeten over het eys gelopen. En verstandige menschen die zeggen, indien sy niet over het waeter en konden gaen dan en soudensy niet in Holland gekomen zyn. Dezen winter is viermael afgegaen, twee daegen en dry daegen, en dan weeder gaen winteren en soo is alles capot gegaen.

Daer komt weeder een rekwesicie van de koeyen, want de agtste koey die moeste men weeder leeveren. Den borgermeester heeft eenige koeye gekogt en dit en heeft soo strang niet gegaen, men seyde als dat men de beesten niet en had, en doen moeste men opgeven hoe vele koeyen en hoeveel koren en boekweyd en hoeveel haever men had. En dan quamen twee commisarissen die het na quamen te sien of het overeen quam, geleyk het opgegeven was en of ter nog wat over was voor hun. Den borgermeester die hadde geseyd, als dat ter geen graen meer te missen was. Zoo is het op alle plaetse gegaen, men was bevreest voor deze zaek. 'De commisarissen die komen allen'; dit gaet met eenen gans Weert door. Een iedereen gaet met zyn graen vlugten, sommigen die vlugten daer met in het stroy, anderen daer met in den torf, anderen die begroeven het met zakken voor eenigen tyd in den grond. En die zyn koeyen niet heel opgegeven had, die vlugte daer met naer Nederweert en sommigen daer met in de bossen. En de commisarissen die gaen voor eerst de stadt besien en door naer de buyteney; voor eerst op Hushoven. En sy gaen op den solder sien naer het goet en sy hadden de lyst by hun, sien het naer gelyk het opgegeven was en dan gaen sy ook naer de koeyen sien of dat ter geen meer en waeren als de boer opgegeven had. Maer die ter meer had die was gevlugt; sy en gaen ook alle huysen niet af, den borgermeester, die by hun was, die lyde hun de beste boeren voorby, en by de slegten daer gongen sy aen. Voor op

den steenweg waeren sy begonst en doer de regte straedt naer Laer; op de Reydstraet syn sy in eenige huysen geweest en van daer reden sy naer de Paeters minnebroeders, alwaer dat sy den middag geetten hadden. Ende naer den middag reed den borgermeester met hun weeder naer Laer en dan naer syn huys, alwaer hy hun goet getracteert heeft, sonder by eenen mens meer te sien. Den schrik was voor dese visitacie grooter als de daed. En de commissarissen die seggen als dat ter niet te missen en was. En des anderdaegs trecken sy naer Nederweert.

Den 5 Apriel syn de preliminaires van den vrede geslooten tusschen de Franssen en den Konink van Pruysen.

Den 16 Mey is er in den Hage, tussen de representanten der Franse republyk en die der vereenigde Nederlanden een vredes- en alliantie-traktaet geteekend met vernietiging van het stadhouderschap.

Den 9 Juny is den soon van den ongeluckigen Koning van Vrankryk overleeden, en den 10 is Luxembourg by de capitulatie aen de Franse republyk overgegaen. De keyserleyken moesten de stadt overgeven wegens den hongersnoodt.

Den 31 is eyndelyk den vrede gesloten tusschen den Koning van Spaniën en de republyk van Vrankryk. Men heeft alhier desen geheelen somer, tot oost toe, alle veertien dagen en somtyds drie weeken, van elk gehugt moeten leveren koeyen, twee dry; men rekende op die koeyen en men quam se dan te koopen, maer men kocht al naer den goedenkoop en dan vielen sy niet swaer. Maer doen zy zoo ligt waeren, doen word een nieuw rekwesicie gevraagd van twaalf duysend pondt vleis; deeze koeyen werden te Maeseyck geslagt en dan gaven zy het vel en vet weederom.

Den 23 Mey komt alhier eenen commissaris met sestig soldaeten en twaelf dragoenders om het tiende koeron, hetwelk by den scholtis legt. Maer doen voert is den naem gemaekt, als dat het bynaer gestolen was. Men dogt als dat daer niemand naer gevraegt en soude hebben, maer het was met consent van het magistraet, maer den borgermeester die en wilde het koeren niet laeten volgen. Maer den commissaris, tegen wil en dank, den 24 naer middag, stuerde den officier en eenige soldaeten uyt om karren te haelen om het koeren weg te voeren, want den borgermeester wilde hem geen karren besorgen; en sy haelden de karren op Luecken, en eenige die

ontjoegen hun, de anderen die gaven wat drinkgeldt en die lieten zy naer huys. Maer des anders daegs in den vroegen morgen, omtrent dry neren, reden de dragoenders weeder naer Luecken, die weeder dry karren haelden, want gisteren avond doen zy met de karren in de stadt kwaemen doen was al het volk op de been. En nu in den vroegen morgen laedden zy het koeren, op twaelf malders. En doen bleven daer nog dertien malder en twee vat over en dat gaven zy aen den armen, vervolgens gelyk hy belooft heeft.

Nu wil ik eens spreken van de duerte van het graen. Beginne dan van verleeden jaer oost. Jae in den oost heeft het koeren gekost dry gulden het vat; maer de rintmeesters die verkopen maer het koeren, en geven hen die de tienden hadden vier stuyver van het malder, al om het geld weg te hebben, al eer dat de Fransen komen. Want de Fransen die slaen de tienden aen, maer de tienders en doen het altemael niet, en het koeren gaet veel naer het keyserlyk leger en gaet nog in dit jaer op dry gulden en dry stuyvers het vat, en eenen gulden het broed. Het blyft nog staen tot als het gerugt komt van de soldervisitaetie. Daer gaet het weeder twee gulden en seventien stuyver het vat af; een jdereen was bevreest of dat sy het af moesten geven. Zoo heeft een jdereen koeren te koop, voor de soldervisitatie en sommigen door den strengen winter het aen de beesten voeren. Maer doen de soldervisitatie voorby was, doen en had niemand koren meer te koop, en gaet in korten tyd in Apriel op dry gulden en 15 stuyver het vat, en de haver op sestien gulden den sak. Maer in den Mey soo was het als dat daer schepen met koren aengekomen waeren te Maestricht en te Venlo, zoo was het als het weeder aen het afgaen was, maer het afgaen en duerden niet lang en het was den zestienden Mey, met den kermis, doen kost het brood eenen gulden en vyftien en sestien stuyver, jae seventien stuyver, en vyf gulden en veertien stuyver, jae een croon en men hoorde niemand klaegen: 'Ik en heb geen geld, ik kan geen brood koopen,' maer wel: 'Konde ik maer voor geld brood krygen! Geld op de hand en nog geen brood', die geen geld en had, die komt van zyn meubelen te verkoopen. Als wanneer er eenen backer was, die kwam te backen, zy die het quamen te hooren die gaen daer naer toe, al moest het brood eerst gemaectt worden en gebacken.

En het volk dat komt te waeken aldaer, tot dat het gaer is by den oven. En heeft eenen backer brood gebacken en daer komt zoo veel volk om het brood, jae drymael meer als hy brood in den oven had, en hy dede het volk uyt zyn huys gaen en doen dede hy een venster open en daerdoor reykt hy brood uyt. En daer waeren die quamen te vegten om het brood en malkanderen af kwaemen te nemen, en sommigen die quamen te weenen met het geld op de hand en spraeken: ‘Wat kan my het geld baeten, als ik er geen brood voor en kan krygen!’ De borgers die gaen de buyteney op; gaen by de boeren om brood, en gaen naer Stramproy en naer Maerheesen en naer Leenden en naer alle naest gelegon dorpen. Als er menssen byeen komen, dan was het eerste woord van den hongersnood en de duerte van het brood. En daer waeren die bynae niets en quamen te eeten als pannekoek, maer den boekweyd die was nog voor geld te krygen, maer die was ook duer, daer het vat vyf gulden en een croon, of vyf gulden en veertien stuyver, en de kan meel tien en elf stuyver. En den terf die was ook bynaer niet voor geld te krygen; een vat kostte al twaelf gulden, maer den borgermeester komt een party koren te koopen by den rentmeester van Neeritter; het vat dat kosde zeven gulden en tien stuyver en het brood dat kosde twee gulden. En voor die gerne eenen schilleng om Gods wil en begeerden, die moesten geven twee gulden en tien stuyver. En daer waeren ook menschen die het verkoopen twee gulden en dry stuyver. Men meende wel veertien daegen eer oost te hebben, maer door den regen en de nevelagtige logt die men alle daegen kwam te hebben, zoo en reypt het koren niet by. En het was niet van de arme menschen alleen daer nood onder was, maer ook onder de reyken. Al woonde eenen mens ook in den Bos, men zoude daer naer toe gegaen hebben of hy geen koren of brood te koop en had. Deftige borgers waren er die dry daegen zonder brood geweest hadden. Door den nood vond men een middel uyt; men gaet nu naer den acker en sneyd de aeren van het koren af en komt het te drogen in den oven, en komt het uyt wryven en dan in eenen ketel op het vuer weder te drogen, en dan daer met naer de molen toe en gemaelen geleyk zwerte rog. En ik laet het u by eygen eens denken, hoe het van smaek moeste zyn. Den mulder heeft het eerste nieuw koren gemaelen den 13 July, nu een jedereen die komt te drogen in den

oven. In den oven was veel beter als in eenen ketel op het vuer, maer den oven die moest open blyven; het en was niet van de gemeene menschen, maer ook van de ryken. En daer waeren die het in den oven moesten schieten, geleyk als zy het gekneed hadden, en het viel met stukken van malkanderen. En het quam alle daegen te regenen en men konde het niet drogen in de son. Daer waeren er die kwamen te dorssen en het water quam over den dorsfloer te loopen. Den 13 Aug. zyn wy voor goet aen het koren gaen mayen, maer had het nog langer geduerd, het volk soude ziek geworden hebben van den groensigen smaek van het brood, dat zoo groen gemaelen was. En een jedereen was blyde als dat men aen het nieuw koren was. Het koren heeft hier gekost seven gulden en tien stuyver en het brood twee gulden en tien stuyver, de terf het vat sestien gulden. De haever den zak vier en twintig gulden. De boekweyt het vat vyf gulden en tien stuyver. Te Luyk heeft het koren gekost dry croonen het vat; al waer dat men hoort is het te Luyk het duerste geweest, en daer syn ook menschen gestorven van den hongersnoot. Te Maestricht heeft het koren gekost twaelf gulden het vat, al dat van hier daer naer toe gegaen was, al was ook het Land geslooten. En desen duert is gans het Land door geweest, en in Vrankryk moest een jeder zyn brood haelen, hetwelk rond gedeyld werd en elken man een half pont brood. En de vrugten die moesten de boeren byeen brengen; op zoo een manier hebben zy de plaecaeten ook hier afgestuert om de vrugten ook byeen te brengen en dan het brood uyt te deylen; maer daer en is niets van gekomen.

Den 15 September is de stad Manheym, met capitulatie aen de Franschen over gegaen.

Den 16 Sept. ging de Caep de Goede Hoop met verdrag aen de Engelschen over.

Den 27 Sept. geschiede aen de Nekker tusschen Manheym en Heydelberg een slag, waerby de Franschen door de overmagt der Oostenrykschen moesten vlugten.

Den 12 October wierd te Maestricht een vruegde feest gehouden ter gelegenheid haerer vereeniging met de Fransche Republyk. Toen is het gans keyzers Nederland en het Land van Luyk verdeyldt in negen arrondissementen en de leverancie die is nu gedaen, nu wy met de Fransen vereenigd zyn. Maer wy moeten nog voldoen dertien

pond koren van het boender en vyf en dertig pond haever van het boender, en vyftien pond hoy van het boender, en eenen gulden van het boender en wy hebben deselven voldaan den 10 November.

Den 18 October wierd by hun Hoogmogende gedecreteert, dat er in den Haeg als in Parys, eene nationale conventie sou plaets hebben, hetgeen den 1 February 1796 geschied is.

Den 29 November ging de vesting Manheym, na een verschrikkelyk bombardement uytgestaen te hebben, met verdrag aen de Oostenrykers over; deselven was te voren door den paltsischen commandant aen de Republikeynen overgegeven. Ook namen de selven de stad Gemmersheym weder in bezit.

Den 23 December wierd tusschen de Fransen en den Keyser eenen stilstand van wapenen voor eenige maenden te Dusseldorf gepubliceerd.

1796.

In de maend Maert is den scholtis, den borgermeester en het geheel magistraet afgeset door de Fransen in gans het Land Brabant en Vlaenderen en het Land Luyk en tot de Maes toe, en het selven verdeeldt in negen departementen en in negen hoofdsteden, waerin dat alle de justisie uytgeweezen zou worden en alle regten uytgelesen, en elk departement kreeg een raed en een tribunael, en het Land werd verdeeld in cantons. Weert, Nederweerd en Stramproy kwamen onder het departement van Maestricht, verdeyldt in een en dertig cantons, en elk canton een jusdepé en nog vyf ander heeren, de welken alle regten uytweysen; in de plaets van den borgermeester eenen agent, en onder hem hooren nog eenen raedt de welken hem met al de gemeynde saeken komen te moeyen, en nog eenen man de welken onder den agent staet, den welken den schat komt te ontfangen, en een franse opperhoofd-commissaris in elk canton.

In gepasseert jaer hebben de Fransen gevraegt vier en twintig millioen van haer gewonnen Land, het welk zy weeder zouden geven als den oorlog gedaen is. En sy vraegen dat van degene de welke sestien duysent gulden besaeten, maer het is weder, in het generael, op den gemeyne man gedrongen, en het is voor de stad geweest dry duysent gulden en negen hondert, en voor de buyteney twee duysent en seven hondert gulden. In het welke een iedereen getacseert wordt

ses cronen, en dry, en twee en een halven. Als den oorlog gedaen is dan soude een jeder zyn geld wederom krygen. Men heeft daer van een kwaed geloof.

Den 29 Meert, na dat de Fransen verscheyden mael de keyserlyke armee swaer geslagen en terug gedreven hadden, wierd er een wapenstilstand en kort daer na den vrede gemaekt met den koning van Sardiniën.

Den 31 Mey is den wapen-stilstand aen den Ryn, tussen de keyserlyken en de Fransen geeyndigd en de vyandelykheden wierden daegs daerna weder begonnen. De Fransen drongen weder tot aen de Sieg voort; den 2 Juny forceerden de Fransen den overgank van de Sieg en namen den gewigtigen post van Eikerath weg. Zy rukten vervolgens hoe langer hoe hooger naer Duytschland in, en namen verscheyden steden in.

Den 23 Juny setten de Fransen, Rhyn- en Moesel-armee over en namen Kyl stormenderhand in.

Den 18 July ging Franckfort aen den Main, aen de Fransen over.

Den 26 July ging Wartburg aen de Fransen over.

Den 12 Augustus is den vrede tusschen de Republyk der Fransen en den markgraef van Bade, te Parys onderteekent.

Den 19 Augustus is de alliantie geteekent tusschen de Fransen en den koning van Spaniën.

In Augustus kiest de Convensie van vyf hondert man, de welke het Land regeren te Parys, de vernietiging van alle geestelyke orders, kloosters, abdyen, geestelyke canoniken, kanonekeerschen enz., met een woord alle geestelyke gestigten die sig bevinden in de negen nieuwe departementen van Belgie.

Het gepasseert jaer in Augustus, het brood koste twee gulden, zoo is het desen maend den eersten Sondag vyf stuyver afgegaen, tot dat het was op eenen gulden, alwaer dat het veertien dagen gestaen heeft, en doen is het weeder vyf stuyver, en twee stuyver tot weeder eenen gulden en twaelf stuyver, en vyf gulden en tien stuyver het vat; tot in Januarius is het weder afgegaen en in den somer weder op eenen gulden en vyf stuyver en op eenen gulden. In dit jaer is voor het eerst geen tiende gegeven, het welk de Fransen gepubliceert hebben en geen accynsen meer en geen ceyns meer; een jeder heeft syn tiende ingevaeren en de halfvers die moesten de

tiende geeven aen haeren heerschap dit jaer, maar in de toekomende jaeren moesten sy het er naer verhueren of den elfden gulden geven.

Den 5 October heeft Spanien den oorlog gedeclareert tegen Engeland.

Den 14 October hebben de Engelschen het eyland Korsika geruynt en is het selven eenige dagen daarna weder door de Fransen beset.

Den 29 dito is den Engelschen gevolmagtigden lord Malmesbury te Parys aengekomen, om met Vrankryk den vrede te negotieeren.

Den 2 November heeft den koning van Napels vrede gemaekt met de Fransen. In desen maendt zyn in de kloosters haer goederen opgeschreven en in kort daarna beginnen zy uyt te jaegen. Haer begin is eerst geweest in de stad van Gent.

1797.

En alhier hebben de Paeters haer bons gekregen, een pampier, gemaekt door de Convensie voor haere levensmiddelen. En daervoor konden zy haere eygen goederen wederom koopen, maer zy moesten van elke hondert gulden geven vyf gulden aen de Republyk. En een bon was vyftien duysent gulden, en sy hebben die gekregen den 16 Januarius, maer daer is maer eenen paeter die sy aengenomen heeft. Desen zyn haer gepresenteert door een commissaris, die sprak tot haer: 'Over 30 dagen kom ik weeder en want gy dan ter niet uyt en syt, dan sal ik u ter uyt jagen'. Aen de witte Nonnen zyn haere bons ook gepresenteert den selven dag, maer sy en hebben niets willen ontfangen, vooral eerst dat sy van de municipaliteyt onderteekent waeren. En doen sy onderteekent waeren, hebben er maer vier de bons aengenomen. Maer de bons der vrouwen kloosters waeren zoo veel niet in weerde als van de mans kloosters. Den commissaris die de bons gepresenteert heeft, die heeft zyn beclag gemaekt te Maestricht, als dat hem de kinders achtervolgt hadden. Den 20 dag was verscheenen, den welken was Sondag, maer Maendag komt eenen anderen commissaris met een 25 jagers te Weert en negen dragoenders. Hy komt naer de Paeters met anderen, en geeft nog uytstel tot Donderdag; en de Paeters maeken haer beclaeg als dat haer Hoogweerdig gestoolen was, en dat in de kapel van Porsionkelen door de glaesen geklommen is. En by de witte Nonnen was het ook gestoolen; maer het gaet door en de andere nagten zyn de vier mis-

kelken ook gestoolen. Het zyn bekende dieven. Maer ook deze zaken waeren opgeschreeven; en dat niet opgeschreeven is dat moesten zy daer weg doen; on de klokken uit de torons waeren ook opgeschreeven, maer zy (de bekende dieven) doen de klok daer uyt (en ook by de witte Nonnen), en hangen de klok van den refter daer in.

Den 9 Februarius komt den commissaris met negen dragoenders, en zy blyven nog daer (by de Paeters) eeten den middag, en doen sy den middag gegeten hadden, doen moesten de Paeters byeen komen en den commissaris die sprak: 'Gy moet hier uyt vertrecken'! Den Guardiaen die zeyde: 'Door wat oorsaek'? Den commissaris die zey: 'Door orden van de Convensie'. Hoe veel reden als den Guardiaen hem voor hield, hy sprak anders niet dan, door orden van de Convensie. En de dragoenders die trocken haer palassen en riepen: 'En al maer ter uyt'! Zy stonden op de plaets, aen en tegen het siekhuys. En vyf dragoenders waeren en gongen agter haer; en dry staeken den pallas in de schei, tegen de kerk. En de andere twee die hielden die nog in de hand wes in de poort. En doen vielen alle de paeters op haere knieën met het volk. En den Guardiaen die gaf de benedictie. En de dragoenders die komen te lagchen en de paeters komen te weenen. En het volk en den commissaire en de dragoenders die blyven nog in het klooster en bewaeren hun goet dat zy opgeschreeven hadden. En des anderen daegs door het stoocken in het siekhuys quam de schou in brand; doen was daer veel oproer, en de kapiteyn die in de stad was, die kwam met eenen met ses man te peerde, als dat het volk hun daer geslagen. En hy sag soo bleek als de doodt en konde qalyck op zyn peerdt komen. En het beeldt dat stond boven de poordt dat stieten zy met een houdt daer uyt. Een beeld dat stondt op St. Franciscus autaeer aat kaptten zy in spot den kop af. En twee beelden die zetten zy op den kerkhof en geeven haer een stock in de hand, en zy zeyden: 'Die moeten de wagt houden'!

Den 10 Februarius naer den middag, zyn de witte Nonnen uytgejaegt en de geheele Maestraet was vol volk. Hier waeren vyf jaegers te peerd, die het volk van daer afhielen. Maer men sag het volk zoo zeer niet weenen, en de nonnen die weenden ook altemael niet. De kanonikken Regulieren hebben haer bons gekregen den 25 Februarius en zyn uytgejaegt den 20 Meert. Maer zoo haest als zy de bons gekregen hadden, hebben zy opgeladen het welk zy opgeschreeven

hadden, om dat het op verscheyden plaetsen na dien tydt gestolen was. En de Penitenten hebben ook haeren bons gekregen den 25 Februarius, maer daer en hebben geen aangenomen. En ook de heeren (Regulieren) en hebben ter geen aengenomen en werden haer goederen ook opgeladen des anders daegs doen zy de bons gekregen hadden. En zyn uytgejaegt den 20 Meert naer den middag en de heeren voor den middag. En de soldaeten die trocken van elk klooster negen gulden, en negen of tien Penitenten die vertrocken naer Oorschot byeen, in een huys. En die uytgejaegd werden die moesten naer dry daegen haer habyt uytlaeten en wereldlyk gekleed gaen⁽¹⁾.

Den 2 Februarius liet den generael Bonnepart een corps pausselyke troupen, die by de rivier Senio verschanst waeren attakeeren, maekte 1000 man gevangen en dreef de rest op de vlugt.

Den 5 dito ging de gewigtige vesting van Mantua, na eene belegering van 8 maenden, aen de Fransen over.

Den 5 Apriel is te Turyn eene aliantie gesloten tusschen de Fransen en den koning van Sardiniën.

Den 25 Meert is het Minnebroeders klooster te Maestricht verkogt voor een bon of 15000 gulden. En hier zyn zy bedrogen van den commissaris den welken hier de inwoonders beloofte hadde, als dat hy zyn beste doen soude, opdat zy de kerk weder open zouden krygen; en zou gaen by eenen van zyn beste vrinden, als dat de inwoonders genegen waeren tot het klooster en dat hy daer veel van soude winnen.

Den 9 Februarius zyn onze Paeters Minderbroeders te Weert, door de Franssen uyt haer klooster gejaegt en de kerk geslooten.

Den 12 dito hebben de zelve, de beelden, schilderyen, zilveren kelken, miskleederen, misboeken, de heele biblioteek en alles wat zy hebben kunnen vinden, op karren geladen en op Maastricht gevaeren, en de 2 klokken; d'een was uyt het toorken en d'ander was het refter klocksken.

Den 2 Augustus, op den dag van Portionkelen, heeft den pastoor van onze parochie met zyn 2 capelaens de eerste Hoogmis in onze Paeters kerk gezongen. En onze Paeters hebben alle dagen Mis geleezen tot den 19 Septembris. Alsdan hebben zy verbot bekoomen

(1) Wat hier volgt, tot 1798, heeft de schrijver of dubbel of zonder chronologische volgorde opgeteekend.

van Parys van de Conventie, om geen Mis te moogen leezen of moesten eenen eed zweeren. Maer de priesters en mogten zoo geen eed zweeren door ordre van den Paus van Romen. Nu hebben wy het zilver uyt het Paeters klooster gekogt voor 3600 gulden met den orgel en biegtstoelen, bancken en alles wat aen het klooster noch was en behoorde.

Den 10 February zyn de witte nonnen gesupprimeert of uyt gejaegt en alles genoomen op form als boven van de Paeters.

Den 20 Meert zyn de canoneken Reguliers door de Franssen uyt hun clooster gejaegt, boeken, zilvere kelcken, remonstratie en genoempt Hoogweerdig, met al wat zy in het clooster hebben gevonden, met genoomen.

1798.

Den 5 Meert hebben de cruysen van de torens of kercken moeten afgedaen worden.

Den 5 Meert zyn ook de Penetenten of genoempt Reollectinen door de Franssen uytgejaegt en behandelt geworden gelyck de andere cloosters.

Den 21 May is onze Minderbroeders kerck wederom op nieuw geslooten.

Den 10 July 's morgens om 4 ueren, zyn de gendarmen, housaeren en comiesen het Minderbroeders clooster komen omsingelen om de Paeters te vangen. Maer gewaerschouwd zynde hadden de geestelycken, Godt dank, allen de vlugt genoomen en niemant is geattrappeert, maer den Deken van Gratem en meer andere geestelycken in die omstreeken zyn door de Franssen gevangen, aen malkanderen gebonden en schruyven op hunne duymen gespannen, gelyck of zy de grootste misdadigers waeren. Gy kunt dencken wat hertzeer dat geweest is; zy zyn tot op een frans eylant gebrocht, omtrent 'La Rochelle' zeer ver van hier, of naer Cayenne, alwaer de wilde menschen meester zyn, gelyk men hoort zeggen. Zoo dat wy nu van het H. Sacrifisie van de Mis berooft zyn. Als wy willen Mis hooren, moeten wy naer Maerhees of naer Buyl gaen.

1799.

Den 8 Januarius zyn de jonckmans in de requisitie genomen, om soldaet te worden, te dienen in den ouderdom van 20 tot 25 jaeren.

Die van 20 jaer zyn de Franssen komen zoeken, maer geen gevonden.

Den 4 Februarius hebben de Fransche housaeren wederom de jonkmans van 21 jaeren komen zoeken, maer geen gevonden. Maer zy hebben de vaders in plaets van de jongens vastgezet, en ter plaetsen de klokken uyt de toorens laten vallen en met genomen, en hebben, ook de executio in de huysen daer waer de jongens niet te vinden en waeren, gelegd. Maer als de vaders van de jonge requisitioneers te Maestricht waeren gekomen, kregen zy eenige dagen daernaer wederom ordre om naer hun huys te keeren.

Den 6 Decembris hebben wy borgers en boeren wederom onze Paeters kerck geopent en den 10 dito hebben wy borgers ten 7 ure en 8 ure den Roosenkrans gebeden, en ten 10 ure burgerlyke Hoogmissen gezongen, met het speelen van den orgel, als of eenen priester Gods voor den Autaer hadde gestaen, waerop wy als nieuwe catholyken van blydschap verheugt waeren.

1800.

Den 9 Novembris is hier eenen schromelycken wind geweest, duerde van middag tot omtrent savonds zeven uren; huysen, mueren en boomen zyn te grond gegaen. Aen alle huysen kwam schade en vele huysen werden ontdeckt; het cruys van de parochie-toren was op zyde gezonken naby om te vallen. Men hoorde niemant eenen zoo schromelycken wint beleeft te hebben en zoo veele huysen te grond geworpen. Men hoort dat oude menschen eenen zulken vreeslycken wint nog nooit beleeft hebben.

1802.

Den 12 Meert 's morgens was het Minderbroeders clooster van gendarmen omsingelt, en 5 paeters waeren binnen, waarvan 4 gevangen; Verhoeven, Püts, Dirrix, Lambrigs. Den 5^{den} zich verborgen hebbende, namens Wilkens, is niet gevonden, naer dat de gendarmen het clooster ruymden. Van hier weggegaen zyn de 4 boven gemelden naer Maestricht den 13 Maert overgebracht, zooals ook den rector van de Witte Nonnen; zy zyn door de gendarmen eenige dagen daer nae tot aen of over den Ryn getransporteert geworden, de 4. Den 5de was den rector en is op Hoey getransporteert.